

1981 — 3

~ ʳ ONDERSCHOER ~

heemkunde denekamp

't onderschoer

De oude Twentse boerderijen hadden vaak een onderschoer, als een soort portaal voor de poortachtige hoofdtoegang naar de deel. Deze toegang was voorzien van de duikhele 'niendeurn', welke aaneensloten tegen de uitbreembare middenstijl: 'n stiepel.

De stiepel kon zijn voorzien van het huismerk of een andere versiering. Bovendien had de stiepel een figuurlijke betekenis:

daarin bleef immers eens het 'braotspit' steken, dat een 'huus' of 'hunderwiefke' een brutale hoerckennecht nagooide.

Als 'n stiepel verwijderd was konden de volgeladen oogstwagens er doorrijden tot onder 't slop'.

In het stiepelgat sloot 'de lappe' uit het Gamsveen het 'blauwe dampke' dat de 'zwarte dood' veroorzaakte.

In Ootmarsum trekt men bij het 'vloggen' um 'n stiepel'.

Door het 'hoondergat' van de niendeur konden de laatste kippen naar binnen. De hofhond 'Sien' of 'Tollo' kon ook 's nachts een oogje houden op het erf achter het huus. De hoer zelf lenslotte kon veilig uithijken 'oaver 'n ondersten niendeur'.

Het onderschoer was een veilige schuilplaats bij slecht weer. Vaak ook diende het als bergplaats voor het dagelijkse gerief, zo als 'n riesbessen', 'n rieket', 'n strikkaaken', 'n ploogstraampri' en de 'peerderzells'.

Mening hoerenzoon zal in het onderschoer zijn liefde verklaard hebben an zien wies, wat dan vaak weer leidde tot een 'bruljte' en tot het voortbestaan van het Twentse geslacht.

Kortom, het onderschoer had in het leven van de Twentenaar een functie van verbinding tussen binnen en buiten, het was een veilige bewaarplaats, het leende zich goed als uitzichtspunt en het hoofdplaats voor menselijke contacten. Daarom dit onderschoer als symbool van het streven van

Heemkunde Henekamps —

Tekening van onderschoer en tekst - J. A. Veldhuis

't ONDERSCHOER

officieel contactorgaan van heemkunde denekamp

3e jaargang 1981 nr. 3

indit nummer

Het blad verschijnt vier keer per jaar, aan het eind van het kwartaal en wordt gratis toegezonden aan de leden.

De lidmaatschapskosten bedragen voor leden, woonachtig in de gemeente Denekamp, voor 1981 minimaal f.12,50; de bijdrage voor de overige leden is f.18,50.

Losse nummers kosten f.5,--, exclusief verzendkosten.

Oplage: 400 stuks.

Kopy voor dit blad kan ingeleverd worden bij de redactie. Publikaties blijven eigendom van de auteurs. Overname van artikelen, geheel of gedeeltelijk, is dan ook slechts toegestaan na toestemming van de schrijver.

REDACTIE 't ONDERSCHOER

H.Boink, Diepengoor 16, Denekamp, tel. (05413)2261 - vormgeving en eindbewerking.

J.A. den Ouden, Clematisstraat 26, Denekamp, tel. (05413)2800 - administratie.

BESTUUR HEEMKUNDE DENEKAMP

J.H.Borgman, voorzitter; H.Boink, secretaris; W.A.J.Nijhuis, penningmeester; H.A.Booijink, G.L.B.Broekhuis, C.C.M.Hamers, S.M.Heerink-Reerink en S.Wynia.

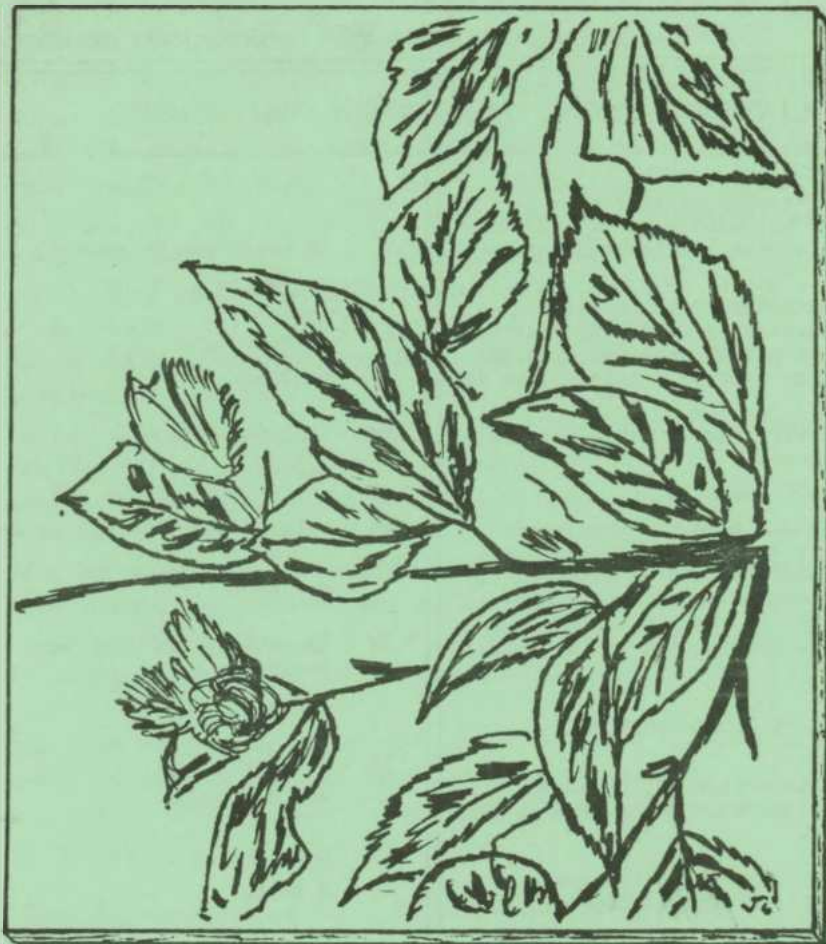
BANK

ABN-Bank te Denekamp.

Rekeningnummer: 59.57.16.547.

pag.

1	'n woord van te vuurt
redactie
11	op de hoogte
bestuur
17	aandacht voor
bestuur
23	gelezen voor u - uit de kramt
van nu
H.J.Asma
25	inventaris uit 1836 van
Boddenkuper
J.A.den Ouden
35	de IJsvogel
W.A.J.Nijhuis
43	Denekamp in 1851
H.Boink
49	oude koopakten en veldnamen
J.A.den Ouden
55	de Zwaan
E.Bos-Hermelink
57	resultaten van uilenkast
J.Bruns
59	Concessie Postwagendienst
J.A.den Ouden

De beuk,

Je stam is hoog en dun en glad,
je staat maar even zonder blad,
de herfstwind waait voor jou te zacht,
jij hebt nog steeds je gouden pracht,
waarin ik mij zo graag verstop,
Daar eet ik al jouw noten op,

O nee, ik gooi ze ook heel vaak op iemands
hoofd, zo, die was raak,

Alle gelegenheid tot fantaseren is ons geboden bij de recente troonrede. Zo bestempelden de verschillende kopstukken in ons land het door Koningin Beatrix bij gelegenheid van Prinsjesdag voorgelezene.

Een dergelijke gevolgtrekking nodigt uit tot het trekken van conclusies van zeer uiteenlopende aard. Zoals daar is.....

Wij zullen ons daar -althans hier- maar niet mee bezighouden.

Toch is met fantasie natuurlijk wel een heleboel te bereiken, als je het maar niet letterlijk, te letterlijk opvat. Fantasie heb je juist nodig om wat gedaan te krijgen. Zonder dat en improvisatievermogen kom je vaak niet ver, om een gesteld doel te verwezenlijken, althans dit doel te benaderen.

Dat geldt zeker niet in de laatste plaats voor een instelling als de onze. Zonder improvisering en fantasie kom je er niet, bereik je in wezen niets. Waaraan "volhouden" vanzelfsprekend toegevoegd kan worden.

Dat laatste blijkt bijvoorbeeld ook wel uit het feit dat er, ondanks de meest pessimistisch denkbare vooruitzichten toch een uitgewerkt restauratieplan voor de molen van Oortman te Lattrop tot stand is gekomen. En dat volledig op initiatief van enkele bestuursleden van Heemkunde Denekamp. Een stichting is daarvoor in het leven geroepen om deze grote klus tot een voor alle partijen bevredigend resultaat te brengen.

Vorig jaar is al eens getracht om te komen tot een klein project voor een beperkt aantal belangstellen-

den om samen of individueel een bepaald project te onderzoeken, te bestuderen en daarover te verhalen, bijvoorbeeld in dit blad of door middel van afzonderlijke publikatie, en als dat dan enigszins kan, via heemkunde. We moeten helaas constateren dat dit geen resultaat heeft opgeleverd. Of dat "helaas" op disconto van 't heemkundebestuur of op dat van de belangstellende leden geschreven moet worden, laten we tussenbeide. Daar zal zelfs de fantasie niet "het" antwoord op weten te geven.

Maar misschien is het aangeven van een studieobject te zwaar geladen. Wellicht moet volstaan worden met een oproep aan alle leden, lezers en ook andere geïnteresseerde belangstellenden om eens iets te vertellen over eigen belevenissen uit, bijvoorbeeld de jaren twintig, de jaren dertig. Hoe het er toen in ons dorp of buurtschap toeging! Hoe u, lezer, dat zelf ervaren hebt. En wat u er nu van vindt.

Kijk, dat soort reacties is voor 'n heemkundevereniging van erg groot belang. Ook, later pas misschien, voor u -en mogelijk zelfs voor uw nakomelingen. Graag ook zijn mensen van ons bereid bij u te komen, als u geen mogelijkheid hebt om uw gedachten en gevoelens zelf op papier te zetten. Een telefoontje is vaak al voldoende. De adressen kunt u voorin vinden.

Niet tegenstaande dat zijn we -ook als redactie van dit blad- wel van mening dat er toch studies verricht moeten kunnen worden. Aanleidingen zijn er vaak genoeg, in overvloed als je ze maar ziet. Een enkel contact met deze of gene leert al vaak zoveel, dat je de stoute schoenen eigenlijk al vanzelfsprekend moet aandoen; voortbordurend hierop zou je tegelijk ook de pen al de nodige voeding en richting moeten geven, zonder dat bij je zelf al bij voorbaat het klamme zweet van angst of onbekendheid uitbreekt.

Maar voor we in deze trant verder gaan, willen we u toch al vast kennis laten maken met een van onze leden, die als eerste -voor zover ons dit op dit moment in 't geheugen ligt- heeft gereageerd op vragen, gedaan in het "woord van te vuurtn". Het kan zijn dat u zich nog herinnert, dat we 'tin het eerste nummer van dit jaar gehad hebben over een spel-van-

vroeger; het ging om "dien'nhoaln". Mevrouw R.Schaafstra uit Denekamp schrijft ons onder meer dat zij hierover het boek "Twents in woord en gebruik" van G.J.Dijkhuis eens heeft geraadpleegd. En warempel daarin stond een zekere verklaring voor "dien'nhoaln". Dijkhuis heeft het over "Dienen Jaagn".

Mevrouw Schaafstra was zo vriendelijk ons de verklaring van Dijkhuis op papier te zetten. Wij willen dit hier gaarne van haar overnemen.

"Dienen Jaagn": een spel na de arbeid voor grotere jongens en meisjes, die bij paartjes op de deel zaten. Eén jongen was de jager. Die vroeg dan het meisje van het eerste paar: 'Wis 'n dienen hooln?' (Wil je de jongen die naast je zit houden of wil je een andere?). Was het antwoord: ik wil hem niet houden, dan werd gevraagd, wie wil je dan? Dan moesten die twee jongens -de versmade en de begeerde- van plaats verwisselen. Tijdens de wisseling sloeg de jager erop met een roede van stro. Het spel gaf door de antwoorden 'ja' of 'neen' en door de aanwijzing van de nieuwe veel afwisseling en werd vroeger graag gespeeld."

Tot zover mevrouw Schaafstra. Het dunkt ons dat dit duidelijk is en geen toevoeging behoeft.

Nu we het toch over spelen van vroeger hebben! Juist dezer dagen lazen we in het Dagblad Tubantia (16 sept. 1981) "om uit te knippen" een bekend Twents lied, dat vroeger nogal eens op feestjes en -kleine-bruiloften werd gezongen. "Antoon met den bok" stond dan in grote letters op een door het vele gebruik al flink aangetaste papieren "flip-over", die op het podium stond of gewoon ergens in een hoek, op afstand goed zichtbaar. Dan konden de feestenden het vele complete tellende vers goed meezingen.

Een ander lied ging over "de snitselbaank". Hiervan is ons de tekst niet meer helemaal bekend. Van "Antoon met den bok" inmiddels wel weer. Want de redactie van eerdergenoemd blad Tubantia was zo vriendelijk een (niet volledige) versie van het lied te publiceren. De volgende aflevering van dit blad komen we daar nader op terug. Dan denken we ook eens aan ons dialect.

Het Twents dialect staat volop in de belangstelling. De "Kreenk veur de Twentse sproak" bijvoorbeeld or-

ganiseert weer een cursus Twents; Twents voor beginners, Twents voor gevorderden. We twijfelen er niet aan of de "Kreenk" zal wel in het volle besef verkeren, dat er niet één Twents dialect is, en dat er dus consequent bezien, ook niet van een "cursus Twents" gesproken kan worden. Maar "de Kreenk" zal daarvoor wel oplossingen gevonden hebben. De Twentsche Courant van 15 september 1981 gaat daarop onder de titel "Kreenk verzorgt les in het Twents" uitgebreid in.

De verschillende dialecten, of moeten we spreken van dialectgraduaties, die we in Twente kennen, zijn juist kenmerkend (geweest) voor hun aard. De dialectuitspraken, de klanken o.a., verschillen duidelijk bij die in Breklenkamp en bijvoorbeeld die in Haaksbergen. Men verstaat elkaar natuurlijk wel, dat is geen probleem. Maar het is wel duidelijk te horen, dat men niet uit dezelfde plaats of buurtschap komt. En is dat nu juist niet het bijzondere, het mooie, dat dat nog bewaard is? Met name in de gebieden in en rond de grote steden is vooral het stadsplat gedurende tientallen jaren ingeburgerd. Daar kun je in wezen niet spreken van "Twents".

Maar in "gesloten" gebieden is juist het tegenovergestelde waarneembaar. Daar spreekt men bij wijze van spreken nog hetzelfde dialect als tweehonderd jaar terug. En dat begint natuurlijk voor dialectliefhebbers erg interessant te worden, en niet alleen voor deze groep, maar ook voor de historicus ligt hier nog een onderzoekveld open.

Juist een blad als "de Twentse Post" heeft daarbij gedurende vele jaren een goede dienst bewezen. Dat willen we vanaf deze plaats ook nog eens memoreren. Helaas kunnen we dat niet zeggen van de gedoodverfde opvolger, welke onder dezelfde naam eind vorig jaar het levenslicht zag, maar naar het schijnt, al vroegtijdig de levensadem heeft begeven. Ergens hebben we gelezen, dat het blad -voorlopig- niet meer verschijnt. Als reden wordt genoemd dat de oplage te beperkt is gebleken, bij de verwachtingen welke de initiatiefnemers er van hadden. Een argument hiervoor is niet aangedragen.

Ons zweven echter wel enkele argumenten voor ogen. Ze zijn niet glashelder, we willen dan ook heel voorzichtig en zeker met terughoudendheid toegeven

aan de drang van onze geest, hierover iets in dit blad aan het papier te laten ontglippen. De vormgeving bijvoorbeeld, wat vindt u daarvan? En de inhoud, want daar gaat het om, per slot van rekening? De inhoud op zichzelf willen we niet beschouwen, maar wel de inhoud in combinatie met "Twentse Post". Wij hebben de voorzichtige indruk dat veel aspirant-lezers dit niet de ruim zestig gulden per jaar waard is geweest voor een maandblad. Men had naar onze overtuiging een blad verwacht, dat wat milder was van vormgeving en dat wat meer gevoel en waardering had voor het Twente van morgen, van vandaag en dat van gisteren. Het komt ons voor dat de initiatiefnemers dit bij hun voorbereiding niet op hun juiste waarde hebben ingeschat, wat nu tot gevolg heeft dat men nu op de journalistieke blaren moeten zitten. Want journalisten waren het wel, die initiatiefnemers, maar daarom nog geen uitgevers van een echt Twents maandblad.

Er is dus wel behoefte aan een "Twentse Post"? Het antwoord hierop geven we -wederom met de nodige restrictie- met een vooral ook gevoelsmatig "ja". De reden daarvoor hebben we hiervoor al min of meer duidelijk laten blijken. Want, wat hebben we in Twente? Sedert 1960 bestaat er het Jaarboek Twente, dat dus al ruim twintig jaar voorziet in een zekere behoefte, welke zelfs nog groeiende is. Het aanbod van bepaalde artikelen voor dit Jaarboek is zelfs zo groot dat men al wel enkele jaarboeken vol kan plannen. En dat is niet in Twente alleen zo; ook aan gene zijde van de landsgrens, in het Bentheimse, is dat het geval met het "Jahrbuch des Heimatvereins Bentheims". Dat is dus een gegeven.

Daarnaast hebben enkele historische en heemkunde-instellingen in Twente hun contactorgaan.

Belangrijkste daaronder vinden wij -omdat het uitgaat van een vereniging die geheel Twente bestrijkt- het kwartaalblad 't Inschrien van de Vereniging Oudheidkamer Twente. Maar ook plaatselijke instellingen kennen een contactblad: Haaksbergen heeft zijn Old Hoaksebarge, Almelo kent een eigen orgaan.

Hengelo doet het met Old Hengel.

Ook op andere wijzen: Albergen heeft bijvoorbeeld

jaarlijks een themaboekje.

Maar voor verenigingen met een klein ledental is het meestal niet op te brengen een eigen contactorgaan uit te geven. De kosten lopen dan vaak zo hoog op, dat alleen daarom al de leden zouden -moeten- bedanken. Dan roept ons de realiteitszin wel tot de orde.

Maar wat dan? Toch een Twentse Post of iets van dien aard? Ja, eigenlijk toch wel.

Vijfentwintig jaar geleden heeft een groepje mensen in Twente ook een uitdaging aanvaard. Gebleken is dat het kon. In het Twente van toen nota bene, toen alles nog veel meer gesloten was. We hebben het nu over het maandblad "Twènterlaand en -leu en -sproak". Een titel die weliswaar niet gemakkelijk ineens uit te spreken is; maar die wel precies inhoudt, wat de ingrediënten van een dergelijk blad zijn. Het "veurwoord" van het eerste nummer (februari 1956) opent met "Twenterlaand is aarm an kultuur. In vroggere dage hadden de leu ja gin tied um zik op te hoolden met dinge, dee wa leefden in 't gemeud, mer dee nich good warn veur de stoete. D'r mos völs te harre éklééid wodden, want 't léém oonder de grote heren -zoas de Twentse Drostén- was vake zoer".

Een deel hiervan is eigenlijk nog niet veel veranderd, namelijk het ontbreken van tijd, al is het om andere reden als in de tijd van de Twentse drosten. Wel hebben bladen als "Twènterlaand....." en "Twentse Post"(oude stijl) bijgedragen tot meer begrip voor onze oude gebruiken, ons dialect en onze streek.

Wie kan de moed opbrengen om met een echte Twentse Post te komen, welke ook wordt gedragen door onder meer de heemkunde- en aanverwante instellingen in Twente, en geschikt is voor een breed lezerspubliek? Misschien een aardig startinitiatief voor de zgn. Twente-akademie(in oprichting)!!

We hebben weer een Twents(?) woord gehoord waarvan we graag van de lezers willen weten of men het kent en waar het werd gebruikt. Het gaat om "ne boerdeus".

Op onze vraag wat betekent "Trek de klokknpeunders is op" hebben we trouwens nog geen reactie ontvangen. Ter informatie willen we u al wel vast vertellen,

dat we dit niet hebben kunnen vinden in het Twents woordenboek van Dijkhuis.

Herinnert u zich nog dat we het in 't vorige nummer gehad hebben over het werk op het land vroeger, het hooien bijvoorbeeld, en dat een artikel hierover in een van de Twentse dagbladen, nogal pleitte voor terugkeer van deze tijd.....Alsof het zo zijn moet, in een artikel in een ander Twents dagblad stond dezer dagen heel eerlijk onder de kop "Een tafereeltje dat mooier lijkt dan het was" een uiteenzetting over hoe men zich vroeger in de boeren-(los)huizen moest verwarmen, als men "veur bergaons-tied" nog even bij elkaar rond 't vuur zat(het artikel was voorzien van een foto). Van voren warm en van achter de ijsbloemen op de rug!!! En dat net nu we niets anders doen als praten over bezuinigen. Ook in het komende steeds maar dunderd wordende stookseizoen. Want zo zou je de aanstaande winterperiode tegenwoordig terecht weer kunnen aanduiden.

"Stond er ooit een eik in het paradijs", horen we Martin Brozius vragend zingen op 29 augustus j.l.. Ja, wat moet je daarmee aan, in ons land, waar we haast elke boom plegen te willen beschermen, zonder er bij na te denken, naar het soms wel schijnt. Want we kunnen toch niet koste wat 't kost -en dat in deze tijd van het modewoord matigen- alle bomen gaan beschermen. Het is naar onze mening ook niet de bedoeling. De gedachte waar het om gaat is -vooral bij ons, in ons gewest- behoud van karakteristieke stukken, van oude houtwallen, van beeldbepalende bomenlanen.

En die kennen we gelukkig nog wel in onze gemeente Denekamp.

Maar soms lijkt het er hier en daar op dat deze bijzondere bomenobjecten niet hun door de destijds planter toebedachte "enige honderden jaren" zullen halen, ja, al na enkele tientallen jaren zonodig moeten verdwijnen om nog weer een paar meter gras- of akkerland meer en beter te kunnen benutten. Vanuit de vizie van de agrariër bezien misschien te begrijpen.

Er is natuurlijk meer op deze wereld dan alleen alles eruit willen halen wat maar mogelijk is, "koste wat 't kost"! Of is 't alleen maar het werk

van duistere geesten?

Wij zijn van mening dat hieraan nodig iets gedaan moeten worden. Als de agrariër onevenredig in zijn bedrijfsuitvoering wordt belemmerd door veel bomen-groei, dan zou daar een soort schadevergoeding voor in de plaats moeten komen. De gemeenschap mag dit gerust iets waard zijn. Dan zijn emotionele uitlatingen, zoals die onder de kop "Bossen worden wel gespaard, boeren niet" te lezen waren in Tubantia van 16 september 1984, zeker niet nodig. We lezen daar als uitlating van een agrariër op een hoorzitting over gebieden waar misschien regionale vuilstortplaatsen komen, onder meer 'Laat men de bossen maar eens aanpakken. De bossen worden gespaard, maar de boeren worden naar de verdommenis geholpen.....' Krachtige taal, dat wel.

Maar laten we er in vredesnaam voor trachten te waken dat het niet zo doorgaat. Zoals we wel eens horen, dat men uit woede en verontwaardiging daadwerkelijk dreigt met kappen van bomen, als men zijn zin niet krijgt. Dat blijkt naar onze mening op het werk van kleine kinderen, die hun zin niet krijgen en dan iets kapot gooien. Wat heeft vernieling van een stuk natuur nu voor zin? Of is dat soms ook "het maken van landschap", waarop de agrariërs zich zo vaak plegen te beroepen?

Moeten aan zulke handen de vorming van landschap eigenlijk wel worden toevertrouwd? Geeft u zelf het antwoord maar.

Ons landschap vertoont gelukkig ook op verschillende plekjes alweer wilde plantengroei, zoals we die nog kenden van vóór de gifspuitperiode. Langs de Mekkelhorsterstraat in Beuningen bijvoorbeeld was de afgelopen zomer een ongekend scala aan bermenplanten waar te nemen. Zienderogen gaat het beter. Erg belangrijk is dat, want onze wegbermen vormen immers de schatkamers van de flora en fauna. Planten en kruiden die we al haast als "zeldzaam" moesten aanduiden komen terug; de insecten voelen zich er thuis. Zo hebben we de afgelopen zomer veel libelles mogen waarnemen. Wat zijn ze toch ontzettend mooi van dichtbij, die libelles.

Tot slot willen we u nog iets vertellen over een bijzonder historisch monument, namelijk over de St.

Gomarus- of Westerkerk in Enkhuizen. De afgelopen zomer hebben we deze in laat-gotische stijl, gebouwde kerk bezichtigd.

Met de bouw van deze uitzonderlijk grote driebeukige hallenkerk is men omstreeks 1427 begonnen. De kerk was gewijd aan de H.Gomarus en is voltooid in 1519.

De portalen zijn er in de 16e en 17e eeuw aangebouwd. De afmetingen van de kerk zijn (binnenwerks), 86 bij 38 meter; de drie schepen zijn 18 meter hoog.

Bij het betreden van de kerk, die alleen gedurende de zomermaanden nog als zodanig dienst doet -omdat het gebouw 's winters eigenlijk niet te verwarmen is- valt ons oog direct op het grote koorhek. Deskundigen zijn van oordeel dat dit koorhek het mooiste snijwerk is, dat in de 16e eeuw is vervaardigd. Het kunstwerk is onder leiding van de kunstenaar Jeannin, een Fransman, tot stand gekomen. Jeannin wordt ook wel vereenzelvigd met de Zuidnederlandse schrijnwerker en beeldhouwer Jan Terwen Aertz-Red.)

De preekstoel dateert uit 1567/1568. Het middenvak hiervan toont Johannes de Doper predikende in de woestijn; de vier andere zijn voorstellingen van de evangelisten Mattheus, Marcus, Lucas en Johannes, terwijl tegen het achterschot de figuur van Mozes is geplaatst. Verder zien we een bijzonder fraai orgel, waarvan de kast dateert uit 1547. De doopkapel is in de Zuidwesthoek uitgebouwd. Veertien wapenborden treffen we in de kerk aan. Nabij het orgel treft ons oog in de muur een marmeren gedenkplaat ter nagedachtenis aan de grote schilder Paulus Potter, die immers in Enkhuizen is geboren. En wat ons wel het meest opviel was dat de gehele vloer van de kerk was bedekt met grafstenen, meest blauwachtige hardsteen. Allemaal zijn ze genummerd geweest; tot een aantal van meer dan 1600 dekten ze even zovele graven. De oudst voorkomende bewerkte steen dateert vlg. het grafboek uit 1460. Op een zo'n oude grafzerk vonden we de volgende tekst:

"Het leven is ontruijmt
Het lichaam hier verrot
Het lijck leijt in der aerd
De siele woont bij Godt
Heer! maekt dijn hand/ooch
tot onse rust bereijst;
te dese romp en ramp

sal werden afgeleijt

+ 18-5-1637 "

Eenmaal weer buiten kijken we nog even naar het in 1973 gerestaureerde torentje. Want veel meer is het eigenlijk niet, een torentje, vergeleken bij die grote kerk. Het is in vergelijking met de kerk eigenlijk te schilderachtig mooi.

Zo kunnen we ook de nazomerse dagen dit jaar omschrijven. Maar, maakt u zich niet ongerust, daar gaan we nu niet verder op in. We stoppen er voor dit keer mee.

Voordien willen we nog graag een oproep doen onder de lezers om te reageren op de inhoud van dit blad en.....als u ook iets wilt publiceren in dit blad, dan kan dat. Daarvoor kunt u contact opnemen met de redactie. Artikelen zijn erg graag en van harte welkom.

Nog net voor het afsluiten van deze editie bereikte ons het heuglijke nieuws, dat we met ingang van 1 oktober 1981 over een nieuwe huisvesting kunnen beschikken. We gaan dan naar het pand Kerkplein 4. Hier is natuurlijk het bestuur ook erg mee ingenomen. We zullen nu nog moeten zien dat we de ruimte ingericht krijgen. Over de feitelijke ingebruikneming zullen we u vanzelfsprekend op de hoogte houden.

Graag tot de volgende keer, zo tegen Kerst. Ja, de tijd gaat snel.

Namens de Redactie.

H.Boink.

O Tijd, die schrijdt staag
af en aan
Onhoudbaar, onvermeden,
En in uw rustloos verder gaan
Keert toekomst tot verleden.

uit: Gedicht "de Tijd"
van Nico van
Suchtelen.

Dit keer kunt u in deze rubriek onder meer iets lezen over behoud van het voormalig stationsgebouwtje te Denekamp, medewerking 't Onderschoer, vervaardigen 't Onderschoer, opknappen Joodse begraafplaatsen, herbouw klöpkeshoes, restauratie Oortman-molen, boerderijmuseum. Het bestuur hoopt u ook in de toekomst steeds "op de hoogte" te kunnen houden.

MEDEWERKING ONDERSCHOER

Bij de samenstelling van 't Onderschoer heeft de redactie hulp van verschillende van onze leden.

Met name willen we hier noemen: Mw. Asma-ten Broeke, welke behulpzaam is bij het verzamelen en inbinden. En dat is telkens weer een hele klus, dat verzekeren wij u. Verder willen we melden dat voor het schrijven van de verklarende tekst "'t Onderschoer" (welke tekst zoals bekend, ontsproten is aan de geest van wijlen ons lid J.A. Veldhuis)"getekend" heeft mej. Ineke Beekman. Het zal de lezer ook opgevallen zijn dat de groene bladzijde naast het "woord van te vuurtn" van een nieuwe

opmaak is voorzien. Het is de bedoeling dit voorlopig te handhaven, met telkens een andere boomsoort of iets van dien aard. Tekening en tekst zijn van de hand van de heer W.A. Beekman, zoals u merkt al even kunstzinnig als zijn dochter.

Het typewerk tenslotte, wordt verzorgd door Mw. H.C.M. Boink-Wagenvoort.

Het bestuur wil hen ook via deze weg eens van ganser harte danken voor de medewerking.

't ONDERSCHOER

Van verschillende zijden bereiken ons wel eens geluiden, die erop wijzen dat ons contactorgaan 't Onderschoer van wat meer professionele opzet zou moeten worden.

Ter verduidelijking: het gehele contactorgaan wordt momenteel door vrijwilligers in eigen beheer gemaakt. Hierover hebt u hiervoor al iets kunnen lezen. Daardoor is het -zij het wel eens met moeite- mogelijk gebleken het blad op de wijze, zoals het er thans uitziet, vier keer per jaar te laten verschijnen.

Mochten we overgaan tot echt drukwerk en meer met foto's e.d. gaan werken -welk laatste de leesbaarheid zeker wel zal verhogen- dan zal een groot gedeelte van het werk uitbesteed moeten worden. En dat gaat natuurlijk meer geld kosten dan nu. De indruk bestaat dat we dan alleen al voor het drukken van 't boekje tachtig procent van de contributieopbrengst kwijt zijn. Hetgeen dan weer tot gevolg heeft, dat we voor de leden niets anders meer zouden kunnen doen. Dat is natuurlijk niet juist.

Een alternatief zou zijn de contributie dan maar te verhogen. Ook dat komt ons niet direct voor als gewenst.

Het is echter heel goed mogelijk dat er ondanks dat leden zijn die van mening zijn, dat toch maar voor een meer professionele opzet moet worden gekozen, gepaard gaande met een contributieverhoging. Een andere mogelijkheid is, dat een plaatselijke drukkerij dit tegen een "vriendenprijs" drukt. Nog een mogelijkheid is die van opnemen van reclame. Hoewel we hiermee enig afbreuk doen aan de opzet van het periodiek.

Wat het uiteindelijk gaat worden is natuurlijk aan u, de leden. Graag hopen we dan ook dat u mee wilt denken en ons van uw mening in

kennis wilt stellen. Daarnaast kan het bestuur hierover nader van gedachten wisselen.

BOERDERIJMUSEUM

Zoals u wellicht weet hebben wij van de Stichting Edwina van Heek tijdelijk de beschikking gekregen over een schuur op Singraven voor opslag van agrarische werktuigen en gebruiksvoorwerpen, met name daterende uit deze eeuw.

De eerste stukken zijn inmiddels opgehaald door de heren Derkman en Nijhuis, welke samen met de heren Den Ouden en Boink sinds kort een werkgroep Boerderijmuseum vormen.

Op de eerste bijeenkomst van deze werkgroep bleek echter al dat de toegezegde ruimte spoedig vol zou zijn. Er zou dus nu al weer naar meer ruimte omgekeken moeten worden. Verschillende suggesties zijn gedaan. Maar steeds weer ontmoet je de vraag: wie betaalt dat? Zo is genoemd als mogelijke locatie het gebouwencomplex van de v.m.zuivelfabriek. In een eerder stadium, zo'n jaar of vijf terug alweer, hebben we bij de gemeente Denekamp ook gepleit voor inpassing van een boerderijmuseum in 't recreatiepark

't Goor. Hoewel men hier niet onwelwillend tegenover stond, is men hier niet verder gekomen. De ruimte is er echter wel. En om te beginnen zou een flinke kapschuur al een mooie start kunnen zijn. Daarmee winnen we dan voor Denekamp ook nog een fraai en educatief attractiepunt. Hoe prachtig dit inpasbaar kan worden gemaakt, is ook te zien in Vreden (Westfalen). Daar staat een imposant boerderijcomplex in 't stadspark (Onze najaarsexcursie - waarover elders in deze rubriek meer- heeft dit overigens onder meer als doel.)

Maar allemaal mooi en wel, het is nog lang niet zover. We zullen nog wel eerst meer ruimte moeten zien te vinden. En waar zou je die dan beter kunnen vinden, dan bij de agrariërs zelf. Wij willen dan ook graag een beroep doen op deze agrariërs om eens na te gaan, of ze nog ergens een flinke schuur hebben staan die eigenlijk voorlopig toch niet meer gebruikt wordt en welke men tijdelijk wel voor opslagplaats van landbouwwerktuigen e.d. kosteloos in gebruik wil geven. Belangstellenden kunnen daartoe contact opnemen met de heer B.J.Derkman, Berghum 3 te Denekamp.

DE JOODSE BEGRAAFPLAATSEN

In het vorige nummer van dit blad schreven we al over de uiterlijke toestand van de twee Joodse begraafplaatsen in Denekamp.

De gemeente Denekamp heeft op ons verzoek thans een herstelplan opgemaakt, dat voorziet in het aanbrengen van een passende haag alsmede het opnieuw belijnen van de teksten op de grafzerken. Tevens zal de begraafplaatsen worden voorzien van een aanduiding. We hebben nu ook weer een beetje hoop, dat de onpasselijke mestvaalt bij de oudste begraafplaats door de betreffende agrariër wordt verwijderd. En dat allemaal voor nog geen f.10.000,--. Amper een gulden per inwoner. De gemeenteraad is gevraagd het nodige geld hiervoor op tafel te leggen. Tot nagedachtenis en als blijk van piëteit voor de vroegere Joodse inwoners van Denekamp moet dit eigenlijk zonder meer.

Temeer als we dan weten dat de zorg voor doden voor een Joodse gemeente een heilige opdracht is, en die Joodse gemeente er niet meer is om dit te doen. Al veertig jaar niet meer!!

HERBOUW KLÖPKESHOES

Hoewel we verwacht hadden dat het met de herbouw van het "klöpkeshoes" annex schaapskooi met wat meer voorspoed zou verlopen, blijven we echter toch hoop houden, dat er op niet al te lange termijn iets gebeurt.

Want inmiddels zijn we, als heemkunde, hier nu al ruim vijf jaar mee bezig.

Het probleem spitst zich nu toe op de plaats waar het gebouw zal moeten komen. Zo gauw hierover uitsluit- sel is verkregen, zal naar het lijkt, de herbouw daadwerkelijk ter hand kunnen worden genomen. Naar wij hopen: zo gauw mogelijk.

BEHOUD V.M.STATIONSGE- BOUWTJE

Wie op het marktpllein in Denekamp vanaf de kant van het nieuwe gemeentehuis precies in tegenovergestel- de richting kijkt, ontwaart daar aan de rand van dat plein een klein op het oog niet veel betekenend ge- bouwte. Het is het voor- malige onderkomen van Denekamp's stationschef. Want dat Denekamp eens een spoorverbinding heeft ge- had, zal toch veel lezers wel bekend zijn. Oudere Denekampers zeker wel.

Vaak met veel genoeg en vermaak kan men er nog over verhalen. Zo heb ik eens gehoord hoe Bernard Kien- huis de arbeid van het trammetje pleegde uit te leggen, als Bello "de bult" op moest. Er zat immers nogal een flink hoogtever- schil tussen Oldenzaal en Denekamp.

Als Bello tegen de bult op moest duidde Kienhuis dit aan met "Helpt mie, h-e-l-p- t m-i-e, h--e--l--p--t m-- i--e". De afdaling liet hij gepaard gaan met i--k h--e-- b--t r--e--d, i-k h-e-b-t r-e-d, 'k-hebt-red".

Het is al 78 jaar geleden dat het spoor officieel in gebruik werd gesteld. Zo- lang staat dus ook het sta- tionsgebouwtje daar aan de markt, eens stationsemp- lacement. Na de laatste wereld- oorlog heeft de gemeente Denekamp vrijwel het gehele complex aangekocht van de toenmalige eigenaresse, de Ned.Spoorwegen.

Ook het stationsgebouwtje dus. Sedert 1956, nu al weer vijftientig jaar geleden, woont hier de thans 82- jarige Antoon Damhuis. Hij zal wellicht de laatste bewoner zijn van dit als woninkje ingerichte in wezen voor Denekamp historisch stationsgebouwtje.

Maar wat gebeurt er straks, als Antoon Damhuis niet meer

is? Opnieuw verhuren zal wel niet gebeuren. Wat dan wel?

In februari 1979 hebben wij ons hierover verstaan met het gemeentebestuur van Denekamp. In een vrij uitvoerige brief hebben wij gepleit voor behoud van het gebouwtje en dat niet alleen. Ook hebben wij aangeboden mee te denken over een toekomstige bestemming. Want zonder dat heeft handhaven weinig zin. Het moet ook ingepast worden in toekomstige bebouwing. Ons inziens zijn daar nog wel wat mogelijkheden. Bovendien ligt daar bijna aangrenzend de oude hervormde begraafplaats, in het midden van de vorige eeuw aangelegd als eerste "Algemene Begraafplaats" van Denekamp.

Twée jaar later kregen we van de gemeente een toch wel positieve reactie, waarin onder meer staat ".....dat ons college met u van mening is dat het voormalige stationsgebouwtje aan de markt een historische waarde heeft voor Denekamp." En wat verder ".....ook in ontwerpplannen voor een nieuwe bebouwing van dat gedeelte van het marktterrein wordt steeds uitgegaan van handhaving van het oude stationsgebouwtje". Tenslotte laat men ons weten dat men hier-

over te zijner tijd nader contact met ons zal opnemen.

Overigens had de gemeenteraad, naar het ons voorkomt, in de nazomer van 1979 al ingestemd met "het behoud van dit aardige tramhuisje", zoals het door Burgemeester en Wethouders is verwoordt in een verzoek om gelden voor het aanbrengen van verbeteringen aan het v.m. stationsgebouwtje.

We hebben er dus nu alle vertrouwen in dat Denekamp een historisch bouwwerkje "rijker blijft".

RESTAURATIE MOLEN TE LATTROP

Zal het er dan toch nog van komen? Zal de Oortman-molen in Lattrop dus toch gerestaureerd worden?

U hebt wellicht al in de krant gelezen, dat onlangs het plan tot restauratie van deze molen opnieuw ter hand is genomen. Op initiatief van onze Heemkundegroep -en dat in tegenstelling tot andere en dus onjuiste persberichten!- is voor enige weken de Stichting Oortman-molen opgericht. In die Stichting wordt deelgenomen door het gemeentebestuur van Denekamp, de buurtschapsraad Lattrop-Breklenkamp, de Middengroep

Ait-Vedan te Lattrop, de familie Oortman en door onze Heemkundegroep.

Naar wij vernamen heeft het Stichtingsbestuur inmiddels een begroting van de restauratiekosten laten opstellen door de aannemer/molenbouwer Wintels te Denekamp. Het plan is het werk te laten uitvoeren via een subsidie-regeling voor werkloosheidsbestrijding, waardoor de financiering van het grootste deel van de loonkosten veilig is gesteld. Het grote probleem vormen op dit moment nog de materiaalkosten, die ongeveer f.300.000,-- bedragen. Dat is een enorm bedrag en dat beseffen wij terdege.

Maar....., in een gemeente met zo weinig monumenten als de onze (in de kom van Lattrop vindt u zelfs niet één monument!) moet alles op alles worden gezet om datgene wat er is, ook voor de toekomst te behouden. Bovendien geeft de restauratie van deze molen weer werkgelegenheid en wel ongeveer 1150 mandagen, d.w.z. voor één man ongeveer zes jaar of voor zes man ongeveer één jaar! Voldoende redenen, zo menen wij, om aan de roep van deze restauratie gehoor te laten geven.

Wij hoeven dan ook niet te

zeggen, dat wij met deze ontwikkeling heel gelukkig zijn en wij hopen van harte dat de bevoegde instanties de nog ontbrekende gelden beschikbaar zullen stellen. Het spreekt vanzelf dat wij de verdere ontwikkelingen met grote belangstelling zullen volgen, in de hoop dat een van onze grootste wensen in vervulling mag gaan.

Wij houden u op de hoogte!

ARCHIEF - AANWINSTEN

Van mevrouw Cramer uit Oud Ootmarsum hebben we toestemming gekregen het in haar bezit zijnde familiearchief-Cramer te kopiëren. Deze klus is inmiddels gerealiseerd. Hiermee hebben we 'n grote aanwinst voor onze collectie "familiearchieven".

BOEKEN - AANWINSTEN

Onze bibliotheek is de afgelopen periode aangevuld met de volgende boeken.

- Verleden Land, archeologische opgravingen in Nederland; J.H.F. Bloemen, L.P. Louwe Kooijmans en H. Sarfatij; Amsterdam 1981.
- Vogels in en rond Albergen; samengesteld door Natuurwerkgroep van de Stichting Heemkunde Albergen (1980).«

In deze rubriek vragen wij deze keer aandacht voor onder meer Raadpleging Gemeentearchief van Denekamp, het nieuwste boek van de maand "Verleden Land", nieuws van de werkgroepen dialect en familiegeschiedenis, na-jaarsbijeenkomst en na-jaarsexcursie.

RAADPLEGING GEMEENTEARCHIEF DENEKAMP

De gemeente Denekamp heeft een stap op de goede weg gezet, voor wat betreft de raadpleging van haar oud-archief. Onlangs heeft men een gidsje laten verschijnen met als titel "Raadpleging Archiefbe-scheiden". Hierin staat onder meer op welke wijze en wanneer men het archief kan raadplegen. Tevens staat hierin een schat van informatie over andere archieven, waar ook het een en ander over Denekamp is te vinden. Vooral voor de "beginneling" van veel waarde. Tenslotte staan in 't gidsje een groot aantal adressen opgenomen van verschillende archieven. Het geheel is gecompleteerd met een enkel historisch kaartje.

Voorwaar, een lofwaardig streven, dat door meer gemeentearchieven gevolgd zou moeten worden.

Belangstellenden kunnen dit gidsje kosteloos krijgen op het gemeentehuis te Denekamp; tel. (05413)1705.

N.B. Het gemeentearchief is geopend tijdens de openingsuren van het gemeentehuis: van 8.30 tot 12.30 uur en van 13.30 tot 17.00 uur.

VERLEDEN LAND

Als boek van de maand is in september verschenen de publikatie "Verleden Land", een boek over archeologische opgravingen in Nederland. Hierin zijn de voornaamste feiten van de "ontdekkingen" van de afgelopen tientallen jaren opgenomen. Op actuele wijze is weergegeven wat onze voorouders in en op de grond hebben achtergelaten. Verhelderend belichten zij ook de wereld rondom de mens van toen. In hun opzet, zoals de samenstellers het in het "woord vooraf" verklaren, zijn ze dan ook wel geslaagd, namelijk "Het is onze opzet geweest vooral iets te vertellen over

mens en maatschappij van de oudste tijden tot in de middeleeuwen.....". De recentiebeschrijving van dit boek in de Twentsche Courant onthult "De bodem als groot archief". Een artikel in het Dagblad Tubantia over dit boek is heel treffend voorzien van de kop "Archeologie:kijken door de aarde in schimmig verleden".

Archeologen -zij waken over het verleden- zowel de wetenschapper als de amateur -want zonder deze laatste was men nog niet zover, dat hebben de schrijvers van het boekje ook terecht geconstateerd- trachten het schimmig verleden het reliëf van een archief te geven. Geschriften schieten tekort of ontbreken geheel.

Toegegeven moet overigens worden dat de aarde als schatkamer van het verleden, altijd wel een groot puzzelboek zal blijven, gelukkig misschien! Dat we niet alles al weten.

Toch zullen vele opgravingen tot gevolg hebben, dat menig jaartal in geschiedenisboekje weer moet worden aangepast of gewijzigd. Vooral de laatste jaren zal dit veelvuldig noodzaak zijn.

WERKGROEP DIALECT

De Werkgroep Dialect heeft evenals de meeste andere werkgroepen, te kampen met gebrek aan "mensen-met -voldoende tijd". Dat is de reden dat ook van deze werkgroep de laatste tijd weinig werd vernomen. Hoe dat probleem in 't algemeen aangevat moet worden, weten we niet, althans nog niet.

Feit is echter wel dat we iemand bereid gevonden hebben om te trachten de Werkgroep Dialect weer nieuw leven in te blazen. Dat zal zeker niet gemakkelijk zijn. Maar het is in elk geval al plezierig dat zich mensen daarvoor willen inzetten.

Wij hebben namelijk mevr. A. Zekhuis-Stroot bereid gevonden om deze werkgroep weer "aan-het-werk-te-zetten". De heer G.L.B. Broekhuis, die tot voor kort deze werkgroep onder zijn hoede had, heeft moeten besluiten ermee te stoppen in verband met de vele werkzaamheden elders (met name in het onderwijs). Uiteraard betreuren we dit maar we tonen zeker begrip voor de beweegredenen van de heer Broekhuis.

Graag hopen we in voorkomend geval echter op zijn kennis een beroep te mogen doen.

Het zal u zeker duidelijk zijn dat mevrouw Zekhuis het ook niet allemaal alleen kan. Daarom worden belangstellenden voor het dialect verzocht zich met mevrouw Zekhuis in verbinding te stellen voor actieve deelname aan de werkgroep. Het adres luidt: Spittendijk 51, Denekamp, tel. (05413)2051.

WERKGROEP FAMILIEGESCHIEDENIS

Tijdens de vrije winterperiode heeft een aantal personen zich met wisselend succes bezig gehouden met het uit- en nazoeken van de geschiedenis van hun familie.

Het is een heel gezoek in oude boeken, maar de resultaten zijn vaak heel verrassend en interessant. In een volgend nummer van ons Heemkunde-lijfblad zullen we trachten een van de deelnemers te laten vertellen over zijn ervaringen als lid van dit zoek-clubje.

In de zomermaanden heeft het "werk stil gelegen" maar binnenkort wordt de draad weer opgepakt.

Zou u nu wel eens willen weten wat uw familienaam betekent, wie uw voorouders waren, wat zij deden en waar zij woonden???

Kortom: hebt u belangstelling om mee te doen! Neem dan even telefonisch contact op met de voorzitter van onze Heemkundegroep, de heer Borgman tel. (05413)2280.

NAJAARSBIJEENKOMST

Op donderdag 19 november 1981 vindt in zaal Haamberg te Tilligte onze najaarsbijeenkomst plaats. Deze avond zal de heer Klaas uit Ootmarsum ons vermaken met een dia-serie en lezing over de Commanderie ofwel het Huis te Ootmarsum. Een en ander waar mogelijk in verband met de buurtschappen rond Ootmarsum, welke vroeger -met name voor 1800- voor een groot deel bezit waren van de bewoners van het Huis te Ootmarsum. We beginnen om acht uur; de toegang is gratis. U mag een enkele introducee meenemen. We hopen op een flinke opkomst.

NAJAARSEXCURSIE

De aanduiding najaarsexcursie zou inhouden dat er ook een voorjaarsexcursie is geweest. En dat is ook zo en wel naar 't Singraven. Maar de najaarsexcursie is wel wat verder van huis.

Op zaterdag 17 oktober 1981 gaan we 's-middags naar de Stad Vreden in Westfalen, zo'n vijftig kilometer hier vandaan. We hebben gemeend de reis per bus te moeten maken. Dit biedt enerzijds de mogelijkheid om onderweg wat meer van het landschap te zien en anderzijds geeft het de deelnemers een betere gelegenheid om met elkaar in contact te komen. Om de kosten hoeft u het niet te laten. Want deelname aan de excursie komt op f.12,50 per persoon. Daarvoor hebt u dan de reis, alsmede 'n toegangsbewijs voor een museumbezoek.

Het doel van onze excursie in Vreden is toegespitst op een bezoek aan het Hamalandmuseum, het boerderijmuseum en de eeuwenoude Stiftskerk.

In het kort nog iets over Vreden en over excursieobjecten.

Het ontstaan van Vreden moet gezocht worden in de vroeg-Karolingische tijd. Want al in 839 werden reliquien overgebracht naar Vreden. In dat jaar moet ook het "Damenstift" ontstaan zijn. Eens behoorden ook goederen uit onze omgeving aan het klooster in Vreden.

Vreden is gelegen aan de Berkel en heeft nog haar stadsgrachten en "Butenwall". Een restant van de oude

middeleeuwse stadsmuur is er nog te bezien. Een heuse achttiende eeuwse Nepomuk waakt voortdurend over de brug.

De kerk van het Stift St. Felicitas, de Stiftskerk, is van Romaanse bouw en dateert uit circa 1100. In deze kerk is ondermeer de oude crypte met vele graven te bekijken, waaronder de grafsteen van graaf Walbert (gestorven rond 890); eveneens hangt hier sedert een paar jaar een prachtig zogeheten "hongerdoek", dat dateert uit 1619.

Het Hamalandmuseum is gesticht in 1938. Zo'n veertig jaar later kreeg het museum een geheel nieuwe huisvesting aan de rand van de stadsgracht.

In het museum kan men kennis maken met allerhande voorwerpen en vondsten, welke men daar in de omgeving heeft gedaan. Veel aarde-werk, ook een fraaie wissel-expositie van meubels, prachtige tegels, in een religieuze afdeling zijn enkele echte reliquien te zien, terwijl ook het oude ambacht en de klederdracht niet is vergeten.

Het boerderijmuseum "Früchtlinghoff" biedt een aardig overzicht van een boerenbedrijf uit het begin van deze eeuw.

Verder zijn hier nog wel meer bijzonderheden waar te nemen.

U ziet, het is alleszins de moeite waard, dat u aan deze excursie deelneemt. Eén "maar" is er, en dat is dat er voor slechts vijftig personen plaats is in de bus. Dus: wanneer u meewilt, doet u er goed aan zich zo spoedig mogelijk aan te melden bij het secretariaat Diepengoor 16, Denekamp.tel.(05413) 2261.

U kunt de kosten in de bus voldoen. De excursie vindt plaats tussen 12.30 en 18.00 uur. Voor wat betreft vertrektijden e.d. wordt u verwezen naar een afzonderlijke publikatie welke hierover nog verschijnt in het Denekamps Weekblad.

CONTRIBUTIE-BETALING

Het wordt haast een feuilleton, maar dan wel een saaie. De korte inhoud van het voorafgaande kennen we eigenlijk nog wel.

Helaas moeten we dan ook weer constateren dat steeds nog een paar leden de contributie over 1980 niet heeft voldaan; over 1981 staan nog verschillende niet betaalde leden op papier. Dat is toch eigenlijk niet fair ten opzichte van hen

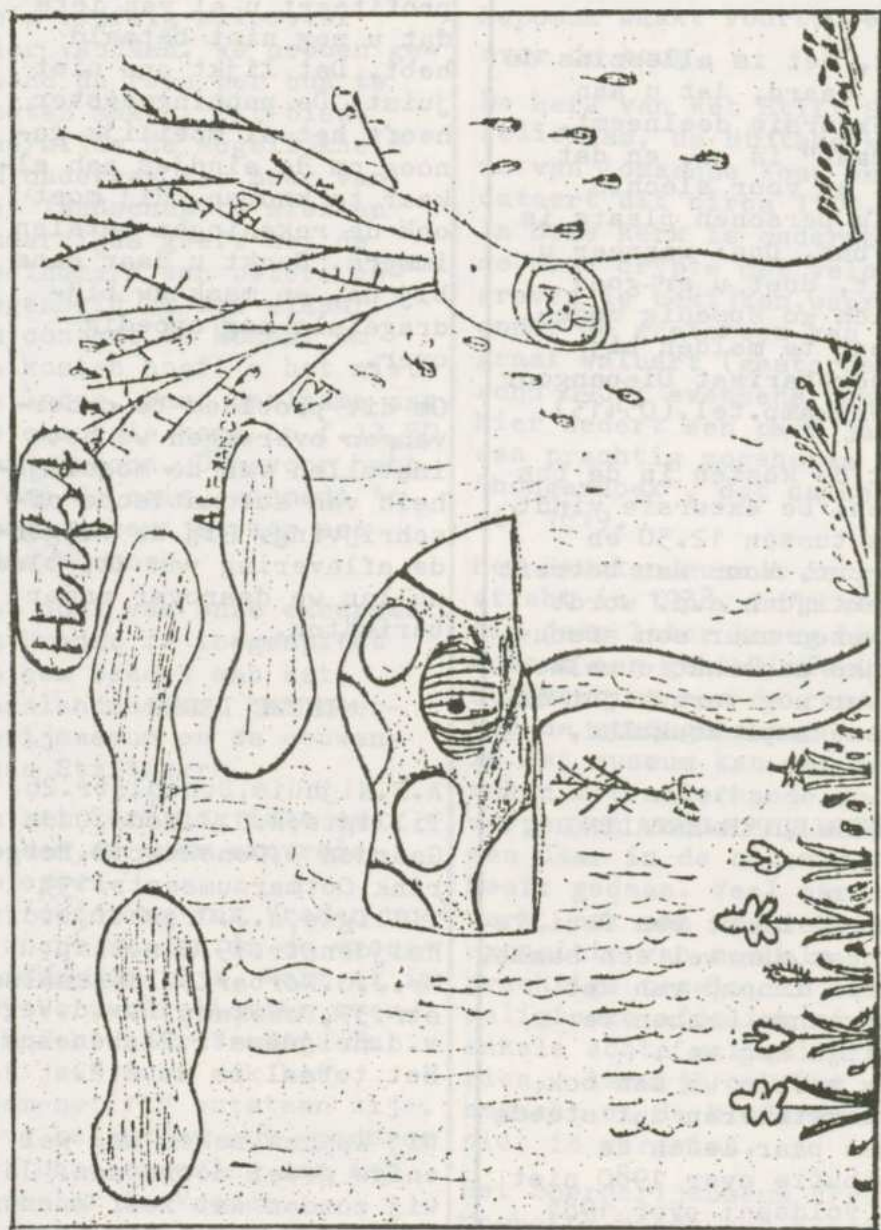
die wel netjes op tijd betaald hebben. Bovendien profiteert u al van iets dat u nog niet betaald hebt. Dat lijkt ons niet juist. De penningmeester heeft het al moeilijk genoeg om de eindjes aan elkaar te knopen. Hij moet ook de rekeningen betalen immers. Denkt u daar eens bij na, en maak uw bijdrage als nog spoedig over.

Om dit probleem te onder-
vangen overwegen we het instellen van de mogelijkheid van automatische afschrijving. Bij de volgende aflevering van dit blad zullen we daarover nader berichten.

NIEUWE LEDEN

A.F.Nijhuis, Schoolstr.26,
Tilligte; P.G.J.Weda, Oude
Gaarden 3, Denekamp; H.Borge-
rink, Ootmarsumsestr.159,
Tilligte, A.J.Grashof, v.d.
Heijdenstr.19, Denekamp;
Mr.J.G.Norbart, Oldenzaalse-
str.37, Denekamp; R.v.d.Vegt,
v.d.Heijdenstr.21, Denekamp.
Het totaal is nu 212.

Wij kunnen zeker nog wel enige groei doorstaan. Ja, wij zouden dat zelf kunnen waarderen. Want dat houdt dan ook in een zekere belangstelling voor ons werk. En dat hebben we nu eenmaal nodig.

- "herfst" getekend door
Alexander Boink (8 jaar)

gelezen voor u in de krant van nu

In het afgelopen kwartaal hebben we in de kranten de volgende berichtjes voor u genoteerd. Deze artikelen zijn allemaal uitgeknipt en worden bewaard. Misschien goed dat u dat weet.

De gebruikte afkortingen staan voor: Tw.C.: Twentsche Courant; Tub.: Dagblad Tubantia; Vizier: Vizier op Noord Oost Twente; Gezinsblad: Gezinsblad voor Oldenzaal en omgeving; D.W.: Denekamps Weekblad.

Van graankorrel tot brood in Huize Keizer; expositie; (Tub. 18-6-'81)

Schaapskudde op Denekamps gebied (tw.C. 20-6-'81; Vizier 1-7-'81; D.W. 23-6-'81)

Opening nieuwbouw (uitbreiding) van Volkssterrenwacht "Twente" in Denekamp (Tw.C. 9-6-'81 en 22-6-'81; Vizier 24-6-'81; D.W. 18-6 en 23-6-'81)

Bommen in weiland in Noord Deurningen?; vliegtuig in oorlog neergestort; (Tw.C. 23-6-'81)

Geschenk uit hemel voor Natura Docet; erfenis van Leendert de Heer; (Tub. 1-7-'81)

Heemkunde in Ootmarsum in bezit van actieve jeugdgroep; (Tw.C. 3-7-'81)

Grenscorrectie in 1949 bij Losser; (Tw.C. 7-7-'81, 8-7-'81 en 10-7-'81)

Plannen voor boek of plaat met Ootmarsumse liederen. (Tw.C. 14-7-'81 en 27-7-'81; Vizier 15-7-'81; Gezinsblad 15-7-'81 en 2-9-'81)

Kogelwerpers 50 jaar in eigen bond verenigd (Tw.C. 21-7-'81 en 1-9-'81)

Een artikel over financiële bijdragen aan diverse instellingen in Denekamp en omgeving, waaronder de "werkgroep Huize Keizer-St. Nicolaasmolen", van de Stichting Zomerzegels (Tw.C. 25-7-'81 en D.W. 30-7-'81).

Stichting Heemkunde Albergen brengt bouw van Los Hoes in beeld (Tw.C. 29-7-'81).

Rogge maaien in de Knik (Tw.C. 1-8-'81 en 6-8-'81; D.W. 30-7-'81)

Een artikel over de geschiedenis van het onderwijs in Groot-Agelo naar aanleiding van het 10-jarig bestaan van de lagere school aldaar, (Tw.C. 8-8-'81)

Artikel over restauratie Huize Singraven, (Tw.C. 10-8-'81)

Uelsen viert 850 jaar bestaan (Tw.C. 12-8-'81, 2-9-'81, 4-9-'81, 7-9-'81).

Boekje over "klopjes" van Twente (Gezinsblad 12-8-'81)

Ramen en orgel v.d. St. Nicolaas-kerk aan herstel toe; kerkbestuur onderzoekt of gehele kerk op monumentenlijst kan worden geplaatst (Tw.C. 14-8-'81)

Herbouw "Hengelhoe" in Losser (Tw.C. 15-8-'81).

Oldenzaal 75 jaar Historisch museum; Palthe-huis; (Tw.C. 22-8-'81)

Laatste reddingspoging voor molen van Lattrop (Tub. 25-8-'81)

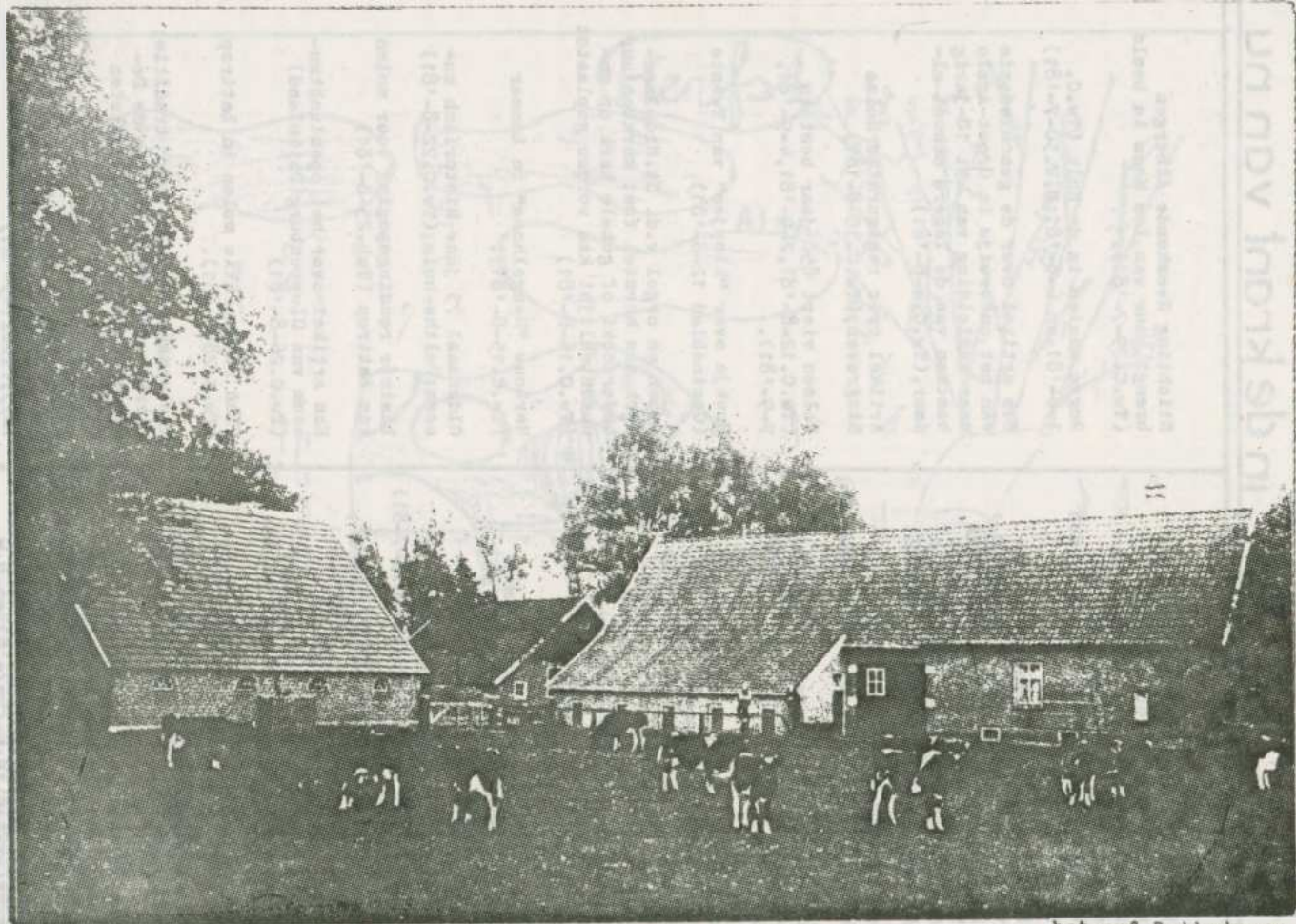
Een artikel over het openluchtmuseum van Cloppenburg (Duitsland) (Tw.C. 26-8-'81)

Plan restauratie molen in Lattrop (Tw.C. 28-8-'81).

Klotenmakersvak: 700 jaar traditie; hierin wordt verhaald hoe de Denekamper Gerrit Tijkorte kloten maakt; (Tub. 29-8-'81)

Woordenboek Gelders en Overijssels dialect; vermeerdere herdruk uit 1895; (Tub. 1-9-'81)

Samenstelling: H.J. Asma.

het erf Boddenkuper

Nu (helaas) het doek definitief gevallen is over het erve Boddenkuper en het nog slechts een kwestie van tijd is, dat dit erf zal moeten wijken voor de uitbreiding, lijkt het me toch wel zinvol om nog eens aandacht te besteden aan de geschiedenis van dit erf.

Ook al door de gelukkige omstandigheid dat het omvangrijke familiearchief bewaard is gebleven en welwillend beschikbaar is gesteld door de familie Eppink aan Heemkunde Denekamp om te kopiëren. Het archief bevat stukken vanaf het begin der 17e eeuw.

Hierbij zijn ook twee inventaris-akten daterende respectievelijk 18 mei 1836 en 1 juni 1836. Deze inventarisatie was noodzakelijk, na het overlijden van Geertruy Kuipers op 29 augustus 1833. Zij was in 1831 gehuwd met Hendrikus Eppink, de eerste Eppink op dit erf.

De eerste inventarisatie omschrijft zowel de onroerende als de roerende goederen, met als deelberechtigden: Gerrit Jan Kuiper-vader van de overledene; Jannes Kuiper-broer van de overledene; Hendrikus Eppink-echtgenoot van de overledene; Hermannus Albertus Eppink minderjarige zoon van Hendrikus Eppink en wijlen Geertruy Kuipers.

De tweede inventarisatie omvat de goederen uit de huwelijksgemeenschap tussen Hendrikus Eppink en Geertruy Kuipers; deelberechtigden waren: Hendrikus Eppink en zijn minderjarige zoon Hermannus Albertus.

Bij de omschrijving van de bij het erve behorende landerijen, werd gebruik gemaakt van de veldnamen van de veldnamen van de betreffende percelen. Misschien en m.i. toepasselijk zijn deze veldnamen wel te gebruiken voor de in de toekomst aan te leggen straten in deze omgeving. Vooral, nu het erf toch gedoemd is om te verdwijnen, zou in deze vorm altijd nog iets aan dit erve blijven herinneren.

De omschrijving van de roerende goederen geven een goed inzicht van wat er in die tijd op een flink boerenbedrijf aanwezig was, maar ook over de waarde van de goederen. Een goed voorbeeld daarvan zijn de

artikelen 30 en 31 uit de eerste akte: 15 hoenders ter waarde van drie gulden, drie paarden ter waarde van 150 gulden! Bijzonder interessant is verder dat precies na te gaan is, in welke gebouwen de goederen stonden. Er is zo een reconstructie van te maken. Bij het doorlezen zult u het met mij eens zijn, dat het uitnodigt tot nader onderzoek.

Mooi eigenlijk ook voor een boerderijmuseum!!

De goederen werden op waarde getaxeerd door Gerrit Koehorst, schoolonderwijzer, woonachtig te Noord Deurningen. Getuigen hierbij waren Gerrit Jan Jooghems en Berend Jan Johannink, beiden landbouwers te Noord Deurningen. De akte tenslotte werd opgemaakt door notaris G.P.ten Pol te Ootmarsum.

Hierna volgt dan eerst de inventaris van 18 mei 1836. Daarvoor heb ik zoveel mogelijk de oorspronkelijke tekst aangehouden.

"Vaste goederen alle gelegen in de buurschap Noord Deurningen.

1. een woonhuis van negen gebinten, genummerd N66 met eene annex bovenkamer, benevens drie schuren, een bakhuis en een varkenshok, en eindelijk nog een klein woonhuisje genummerd N67 bewoond in huur door Gerrit Jan Grashof en nog een half oud of huurmanshuis genummerd N71 bewoond door Albert Bekhuis.
2. een stuk bouwland op den Almanskamp groot $\pm$ 90 roeden.
3. een stuk bouwland Viskorfskamp groot 45 roeden.
4. een stuk bouwland de Stegge groot 18 roeden.
5. een stuk bouwland den Veldkamp groot 90 roeden.
6. een stuk bouwland achter in de Maat groot 18 roeden.
7. een stuk bouwland den gaarden groot 54 roeden.
8. een stuk bouwland den Kotterskamp groot 1 $\frac{1}{4}$ bunder.
9. een stuk bouwland den Smitsgaarden groot 27 roeden.
10. een stuk bouwland den baldsgaarden groot 18 roeden.

11. een stuk bouwland de Brake 1 bunder, 81 roeden.
12. een stuk bouwland de Brije 1 bunder, 81 roeden.
13. een stuk bouwland de Krotenesch 27 roeden.
14. een stuk bouwland het Scheulken 9 roeden.
15. een stuk bouwland den Snakker 63 roeden.
16. een stuk bouwland op het Wingerrot 18 roeden.
17. een stuk bouwland Krommaatskamp 45 roeden.
18. een stuk hooiland de Krommemaat 1 bunder.
19. een stuk hooiland het Meiken 42 roeden.
20. een stuk hooiland de boedemate 3 bunders
21. een stuk hooiland het Eschmeiken 42 roeden.
22. een stuk hooiland het Morsken 30 roeden.
23. een stuk hooiland in den Gaarden 63 roeden.
24. een stuk hooiland de Laagte (om het huis gelegen)
30 roeden.
25. een perceel pote grond bij het woonhuis 45 roeden.

Roerende goederen.

In de bovenkamer ten oosten van het huis is gevonden:
(en geschat d.o.)

1. een kleerkast	f. 7,--
2. een oud tafeltje	" 0,30
3. een vleeschvat	" 2,--
4. een trap	" 1,25
5. een olyvat	" 2,--
6. een oude spinde	" 1,25
7. tien tafelborden, twaalf paar thee-
goed, een streykijzer, een melk-
schenker	" 5,--
8. een botermand	" 0,25
9. een bed met peulun (peluwen, kussens)	" 6,--
10. twee oude lakensche mansrokken, een	

een pijrok, twee oude wambuizen, een
broek en een hoed f. 4,20

In een zijkamertje ten noorden van de keuken vond men:

11. een kastje met oude prullen f. 1,50

12. een tafeltje ". 1,60

In de keuken en waschkamer en op de deel wordt gevonden:

13. een grotere en twee kleine toppeketels van koper f. 45,--

14. vier koperen theeketels ". 9,50

15. twee ijzeren potten ". 5,--

16. een kern, een melkvat, een melkemmer, twee leupens, een oude balie (een houten bak - d.o.) en dertig stuks aarde schotels en borden ". 13,--

17. eenige tinne lepels, ijzeren vorken en messen ". 2,50

18. een vuurhaal, dito schroeftang, een zoutvat ". 2,--

19. een koekepan, ijzeren potje, een olykan, vijf steenen bekken, twee lampen en twee roompotten ". 3,75

20. een meeltrog en een kist ". 7,--

21. een oud boven en onderbed een peul (peluw, kussen - d.o.), twee kussens, twee oude lakens ". 11,50

22. een dito, dito met dito (als nr. 21 - d.o.) ". 13,--

23. een oude klok ". 14,--

24. een oud boven en onderbed, een kussen en een hoofdpeul ". 9,50

25. een kleerkist ". 3,50

26. een koffymoolen, een trom, een trekpot en zes paar theegoed ". 2,50

27. een lange slag tafel, een ladder, twee snijsompen en vijf dorsvlegels ". 7,--

28. een oude kafmolen, een wan, een drep-greep	f. 10,50
29. vier balies	" 2,--
30. vijftien hoenders	" 3,--
31. drie paarden	" 150,--
32. vier koeyen, twee pinken, twee stieren, en zes kalveren	" 190,--
33. drie paardenzellen, twee halshouten, drie toomen, een lijn en eene halster	" 9,--
34. eenig stroo	" 5,--
35. een voer ongedorschte haver	" 8,--
36. twee steenen paardekribben	" 18,--
37. een hekselkist	" 2,50
38. zes spinwielen, twee hekels en twee haspels	" 15,--
39. vier oude braken	" 3,75
40. acht stoelen	" 2,40
41. drie emmers en drie handvaten	" 2,25
42. drie schoppen, drie greepen, een spaangreep en een aschschop	" 3,75
43. twee varkensompen	" 2,75

Buitenshuis en in de schuren is gevonden:

44. een beslagen akkerwagen	" 45,--
45. twee oude onbeslagen dito	" 35,--
46. drie paar wagenladders	" 5,50
47. drie paar korte dito	" 6,--
48. zes wagenplanken	" 3,--
49. vijf turfstekken	" 1,--
50. tien Vimmen ongedorschte rogge	" 40,--
51. een oude ploeg	" 4,--
52. een hoopje stroo	" 16,--
53. een stortkar	" 6,--

54. vier nieuwe onbeslagen raden	f. 10,--
55. tweehondervijftig pond hooi	". 5,--
56. eenige planken en eggeboomen	". 12,--
57. een os-egge en twee kleine dito	". 3,--
58. vijfhonderd ponden stroodak	". 6,--
59. een oude moddersleep	". 1,25
60. vijf teuren houten met kettingen	". 0,75
61. vier koekettingen	". 2,--

In het bakhuis oost voor het erfhuis is gevonden:

62. een zaadkist	f. 9,--
63. een steenen paardekribje	". 5,--
64. een oud kistje	". 1,50
65. een waschbalie	". 3,50
66. een kindewagentje	". 0,75
67. een walk of waschmolen	". 1,--
68. een baktrog	". 3,--
69. drie kruiwagens	". 7,--
70. twee oude balies	". 1,--
71. een snijboonenvat	". 1,50
72. vier manden met aardappels	". 4,--
73. twee graszeisen	". 4,--
74. vier koornseisen	". 5,50
75. een exse, twee bijlen, een handzaag twee haarijzers, vijf booren, twee paar eggereepen, twee paar wagentouwen	". 8,50
76. een weinig gedorscht boekweit	". 5,--
77. drie hooivorken, vier harken en twee stoelen	". 1,30
78. nog een partijtje planken en brand- hout.	". 8,50
79. een koornkist met om de vier mudde rogge	". 18,--

80. vijf zakken en een wagenkleed	f.	7,--
81. vier handdoeken	"	1,20
82. een ploegketting	"	1,--

Op de landerijen is gevonden:

83. het roggegewas van zes en een half
bunder lands	"	432,--
84. het havergewas van zes en dertig
roeden land	"	12,--
85. dito boekweit van vier en vijftig
roeden land	"	50,--
86. dito aardappels van vier en vijftig
roeden land	"	50,--
87. dito gerst van dertig roeden land	"	20,--

Aan de zolder werd gevonden:

88. eenige zijden spek en vleesch	"	4,25

Tot zover dit gedeelte.

De inventaris van 1 juni 1836 ziet er als volgt uit.

"In de bovenkamer ten oosten van het huis is (ook) gevonden:

1. een kleerkast	f.	14,--
2. een kleerkist	"	5,--
3. tien stoelen	"	6,--
4. een tafel	"	5,--
5. een boven en een onderbed	"	12,--
6. acht beddelakens	"	6,--
7. een boven- en onderbed, vier kussens
en een hoofdpeul	"	18,--
8. een bed en dwarskussen	"	6,--

9. acht vrouwenrokken	f. 24,--
10. acht vrouwenjakken	" 21,--
11. tien halsdoeken	" 12,--
12. negen boezelaars	" 7,--
13. een mand met acht boven en eenige ondermutsen	" 3,50
14. een doos met mutsen	" 5,--
15. een kussentog en een doek	" 1,50
16. een stroohoed	" 2,--
17. een manshoed	" 1,25
18. elf hemden	" 5,50

In de zijkamer ten noorden van de keuken is gevonden:

19. een kleerkast	f. 14,--
20. vier vrouwenrokken	" 9,--
21. vier dito jakken	" 11,--
22. twee halsdoeken en drie mutsen	" 3,50
23. een kinderdeken en regenkleed	" 2,50
24. vijf kerkboeken	" 3,50
25. vijf rolletjes linnen	" 40,50
26. elf pellen halsdoeken, eentafellaken tien slopen, acht bedlakens en een paar halsdoeken	" 26,50
27. negen manshemden	" 12,--
28. een lakensche mansjas	" 13,--
29. twee grijze mansrokken	" 12,--
30. vijf manswambuizen	" 23,--
31. twee lakensche broeken	" 9,--
32. twee bomba-zijden broeken	" 2,50
33. zes vesjes	" 8,--
34. zeventien halsdoeken	" 12,--
35. twee manshoeden	" 3,--

36. eenige prullen

f. 1,50

Goud en zilverwerken.

37. een gouden kruis, slot en knop, oude
Nederlandsche keur, zwaar achttien
wigjes

". 23,40

38. een zilveren dito, dito, dezelfde keur
zwaar tagtig wigjes

". 6,--

39. een paar schoegespens dito, dezelfde
keur zwaar drieenvijftig wigjes.

". 4,--

40. een paar dito, dito, dezelfde keur,
zwaar vierentwintig wigjes

". 1,80

geraadpleegd archief erve
Boddenkuper.

J.A.den Ouden.

Geen namaak,

maar de nieuwe, kleine soort

Staalzeisen en

Staalboomen

zijn te Denekamp alléén ver-
krijgbaar bij

L. Rondhuis, smid,

Vroegere soorten worden voor
spotprijs opgeruimd.

Weekblad voor
Oldenzaal en Omstreken
15 juni 1921

Wanneer we in de maand maart de blik op de kalender werpen en we stellen dan vast, dat het de eenentwintigste is, dan wordt geacht dat de lente zijn intrede heeft gedaan. Dit gebeuren gaat meestal niet ongemerkt aan ons voorbij. De dagen worden wat langer en het klimaat wat milder.

Langzaam ontwaakt de flora uit zijn wintersluimering. De dorre massa van het landschap wordt omgetoverd in een groen tapijt. Voorjaarsbloemen staan in pracht en praal te pronken tussen het jonge groen. Het zwavelgele mannetje van de citroenvlinder is inmiddels weer uit zijn winterslaap ontwaakt en zit te koesteren in het prille voorjaarszonnetje.

Ook de vogelwereld laat zich niet onberoerd. Een wulps goudhaantje vliegt vanuit een hoge spar door de ijle lucht, terwijl het lied van de grote lijster over het landschap schalt.

Voorlopig hebben wij weer afscheid genomen van de winter. Ijs en sneeuw zijn nog maar nauwelijks verdwenen, of we zien de IJsvogel weer pijlsnel over de schilderachtige, voortkronkelende Dinkel scheren, op zoek naar proviand. Eenieder die de IJsvogel kent zal het met mij eens zijn, dat het een van de mooiste vogels is van onze Twentse beekjes en riviertjes.

De IJsvogel dankt zijn naam niet aan het ijs; daar heeft hij niets mee te maken. Hij dankt de naam aan een oud woord voor blauw, vanwege de prachtige kleur van zijn pluimage. Hij behoort tot de tachtig soorten tellende familie der IJsvogels (Alcedinidae), orde der scharrelvogels (Coraciliformes). Het is een gedrongen vogel met een lengte van ongeveer 16½ cm. De bovendelen zijn prachtig metaalglanzend blauwgroen. Hij heeft roodbruine wangen en onderdelen en een witte keel en halsvlek. Verder een lange dolkvormige snavel, korte en kleine rode poten. De vlucht is laag, rechtlijnig en zeer snel. Het is een zeldzame broedvogel van langzaam stromend

water. Hij is de laatste jaren sterk achteruit gegaan. Als oorzaak mag zeker worden genoemd: ruilverkaveling, zoals die gepleegd is in de gemeente Denekamp, milieuvervuiling en recreatie. Tijdens de ruilverkaveling zijn verschillende beekjes, die destijds kronkelend door ons mooie landschap slingerden, weggemaakt of gekanaliseerd.

Het landschap was overigens voor de ruilverkaveling geweldig mooi. Schilderachtige zandwegen, met diepe karresporen, leidden vanaf het dorp Denekamp, door het prachtige landschap in de richting van de Vrijdijk. Deze wegen werden steeds afgewisseld met bouwland, weiland, bos, moeras en heideveldjes. Een eldorado voor de natuurliefhebber. Zij die dit prachtig stukje natuur nog gekend hebben, zullen daar vaak in weemoed aan terugdenken.

Je kwam daar verschillende vogels tegen o.a. het paapje, de roodborsttapuit, grauwe klauwier, klapekster, wielewaal en nog verschillende andere vogels die inmiddels uit dit biotoop zijn verdwenen. Ook aan planten ontbrak het niet. Langs die zandwegen groeiden verschillende orchideeën. Het vetblad, rozekransje, valkruid en het moeraskartelblad waren geen zeldzaamheden. Ook de das kwam je daar 's avonds tegen.

Deze zandwegen werden allen doorsneden door de Sombeek, die kronkelend door dit mooie stukje natuur slingerde. In dit beekje met zijn helder stromend water, kwam je voortdurend IJsvogels tegen, die dit gebied als jachtterrein hadden gekozen.

Ook de Rammelbeek was een eldorado voor de IJsvogel. Niet alleen als jachtgebied, maar ook en veel meer als broedgebied vanwege zijn steile zanderige oevers. Jammergenoeg is ook dit zo mooie beekje, dat eens kronkelend door de hoge essen van de Haar slingerde, ter ziele gegaan. Dit beekje, dat vanaf Duitsland ons land binnenstroomt, werd destijds aan weerszijden begeleid door hoge wallen, begroeid met oude knoestige eiken. Helaas is dit beekje tijdens de ruilverkaveling gekanaliseerd en zodoende totaal als broedgebied voor de ijsvogel ongeschikt geworden. In de steile zandige oevers van dit beekje vond de IJsvogel een goede nestgelegenheid. Het was daar betrekkelijk rustig en ieder jaar bracht de IJsvogel daar een paar nestjes jongen groot.

Thans moet de IJsvogel zich tevreden stellen met de zandige oevers van de Dinkel. Vanaf de maand april -dit is zo ongeveer de paartijd- tot eind mei vindt hij voldoende rust en kan hij ongestoord zijn eerste broedsel groot brengen.

Het tweede broedsel wordt meestal een tegenvaller. Dit valt ongeveer samen met de openingstijd van het visseizoen. Er is dan bijna geen plekje langs de Dinkel dat onbelopen blijft. De toch al zo schuwe IJsvogel heeft dan niet voldoende rust en wordt zo onbewust door de aan de Dinkel vertoevende recreanten verstoord.

Het zou van grote wijsheid getuigen dat een deel van de Dinkel en dan wel dat gedeelte met zijn steile zandige oevers tot en met de maand augustus als broedgebied voor de IJsvogel zou worden aangewezen. Hij zou dan zijn tweede broedsel ongestoord groot kunnen brengen. Hij heeft nu eenmaal steile zandige oevers nodig om zijn nest te graven. Dit hoeft niet altijd aan het water te zijn. Zo vond ik eens een nest van de IJsvogel in een hoge wal, op een afstand van ongeveer veertig meter van de Dinkel verwijderd.

Het nest van de IJsvogel bestaat meestal uit een halve tot één meter lange gang, eindigend in een broedholte van 10 à 15 cm middellijn en ongeveer 10 cm hoog. Een enkele keer wil hij ook wel eens gebruik maken van een door de oeverwaluw gegraven gang. De nestbekleding bestaat uit overblijfselen van vissen in de vorm van braakballen. Het legsel bestaat meestal uit zes tot soms wel tien eieren. Het hoogste aantal jongen dat ik ooit in een nest van de IJsvogel heb aangetroffen bestond uit negen stuks.

Het aantal schommelt meestal tussen zes à acht jongen. De eitjes van de IJsvogel zijn bijna kogelrond. De kleur is glanzend wit porseleinachtig. De broedduur bedraagt ongeveer 15 tot 16 dagen. Beide ouders broeden. De bebroeding geschiedt waarschijnlijk vanaf het eerste ei. De jonge IJsvogels zijn tot de zevende dag blind en kunnen amper staan. Ze worden 's nachts door beide ouders beschermd. Ik heb dit herhaalde malen waar kunnen nemen door de lichtbundel van een sterke staaflamp in de broedholte te laten vallen. Je ziet beide ouders dan steeds in het nest bij de jongen zitten. Na het voeren verlaten de ouders meestal achterwaarts het nest omdat er te

jonge IJavogels

weinig ruimte in het broedhol is om te keren. Na elke voeding houdt de IJsvogel een reinigingsvlucht. Ze dompelen dan meestal drie tot vier keer onder water en gaan dan weer op jacht om voedsel aan te slepen voor hun kroost. Dat de IJsvogel een reinigingsvlucht houdt, is zeer begrijpelijk. Zij, die wel eens een nest van een IJsvogel hebben gezien, zullen het met mij eens zijn dat het in zo'n nest een vreselijke smeerbeel is.

Bij de meeste vogels blijven de nesten keurig schoon. De ouders voeren steeds de "luiers", de verpakte excrementen, van het kroost weg en zodoende blijven de nesten schoon. Bij de IJsvogel is dit anders. De jongen braken de niet verteerde resten schubben en visgraat uit, zodat het een onfris boel wordt in zo'n nest. Naar gelang de jongen wat ouder worden en meer voedsel tot zich nemen, steigt het aantal braakballen en de vervuiling wordt steeds erger. Vaak loopt het braaksel de nestingang uit. Na ongeveer twee weken zijn de jongen al zover, dat ze met hun kop naar de nestingang zitten gekeerd, waarbij de bek opengesperd is en ze steeds een bedelroep laten horen. Zodra ze vliegvaardig zijn -dit is na ongeveer 26 dagen- komen de ouders voor de nestingang met een vis in hun snavel en proberen zo hun jongen, met een doordringende roep, uit het nest te lokken. Steeds vooruit vliegend proberen ze de jongen van hun broedhol weg te voeren.

Het uitvliegen van de jongen kan soms wel meer dan een halve dag duren. Na enkele dagen jagen de jongen al zelfstandig. Zolang ze nog door de ouders worden gevoerd, blijven ze nog bij elkaar. De ouders leren de jongen vissen. Ze laten ze duiken op half dode vis, of liever gezegd op vis, die zodanig door de ouders is toegetakeld, dat ze bijna niet meer kunnen zwemmen.

Net als de torenvalk bidt ook de IJsvogel vaak voor zijn prooi. Het is een lust om te zien hoe hij, tijdens de jacht, boven het water staat te bidden en zich dan pijlsnel op een prooi stort. Ook zit hij vaak op een overhangende tak en duikt van daaruit op vis. Hij duikt vaak een halve tot één meter diep en komt dan met een vis boven. De vis wordt dan op de zitplaats door een korte kopruk zo gedraaid, dat

ze met de kop naar het keelgat gekeerd zijn. Ze worden dan meermalen in hun sterke snavel samenge-drukt. Grote spartelende vissen worden met krachtige slagen tegen een tak geslagen. Dit gaat zo ongeloof-lijk snel, daar sta je versteld van.

De slagen zijn meestal op de kop van de vis gericht. Daarna wordt de vis zeer snel in de lengte as ge-draaid en met de snavel krachtig gedrukt tot ze dood zijn. Ze worden dan met de kop naar voren en in etappes naar binnen geslikt.

Het menu van de IJsvogel bestaat niet alleen uit vis, maar ook uit kreeftjes, larven van waterinsecten en ook wel eens libellen, die hij tijdens de vlucht vangt.

De IJsvogel is een juweel van onze wateren en laten we daarom zuinig zijn op deze mooie vogel zodat we hem nog vaak, als een blauwe parel, over het water mogen zien scheren.

W.A.J.Nijhuis.

hoe een IJsvogel
vis vangt
L.R

11

42

Het jaar 1851 is voor de gemeentebesturen niet van enige betekenis ontbloot geweest. Want in dat jaar werden de vergaderingen van het hoogste bestuursorgaan van de gemeente, de raad, openbaar; op papier in elk geval.

Een nobel streven van de grote Staatsman Thorbecke was daarmee eindelijk verwezenlijkt. "Onder eene regering bij vertegenwoordiging moet publiciteit regel zijn; dewijl vertegenwoordiging op deelneming der burgerij aan de regeering berust", schreef Thorbecke bij de aanduiding destijds van het ontwerp van wet waarin dit allemaal geregeld stond. Naast het feit dat de raadsvergaderingen openbaar werden was er natuurlijk wel meer nieuws onder de horizon. Zo werd ook bepaald hoe de raadsleden moesten worden gekozen door -een deel van- de inwoners; eveneens werd het aantal leden uitgebreid. Bovendien moesten er wethouders worden benoemd. Tot dan kende men "assessors" of wel "bijzitters". Het dagelijks bestuur van de gemeente zou voortaan bestaan uit het college van burgemeester en wethouders.

Op 27 oktober 1851 vond de eerste openbare vergadering van de gemeenteraad in nieuwe samenstelling plaats. De burgemeester schreef in die tijd zelf de notulen nog; hiernaast staat een afdruk van het eerste notulenblad van die vergadering.

Uit deze vergadering verhaal ik u het volgende. De voorzitter, burgemeester H. Warnaars, deelde mee dat er twee wethouders benoemd dienden te worden, alsmede twee nieuwe ambtenaren van de burgerlijke stand en een gemeentesecretaris.

Als raadsleden waren gekozen : H. Brookhuis (oudste lid in jaren), J.H. Wiegink, G.J. Heesink, J.H. Lohuis, J. Mensink, H.G. Rientjes, G.J. Johannink, G.J. Derkman, J.H. Keizer en J.B. Reerink. Alle buurtschappen waren op deze wijze vertegenwoordigd. Dat was bij de oude raad niet het geval.

Na het afleggen van de eed in handen van de burgemeester, legde de burgemeester de eed af in handen van het oudste lid der raad.

Daarna wenste burgemeester Warnars de leden "veel geluk met het vertrouwen dat hunne medeburgers in hun gesteld hebben" en gaf vervolgens te kennen dat de nieuwe leden hun betrekking onder gunstige omstandigheden konden aanvaarden.

Warnars wees daarbij met name op de gunstige staat van de geldmiddelen en de steeds toenemende bloei der gemeente.

Bij de daarop aansluitende wethoudersverkiezing verworven J.A.Keizer en J.H.Rientjes de meeste stemmen. Rientjes gaf echter te kennen de benoeming niet te willen aanvaarden. Na een twee stemming werd G.J. Derkman gekozen.

Als ambtenaar van de burgerlijke stand werden benoemd H.Warnars en J.A.Keizer.

Daarna werd de vergadering een kwartier geschorst. In deze tijdpose vergaderde het nieuwe college van burgemeester en wethouders voor het eerst. Het moest zich beraden op een aanbeveling van een gemeentesecretaris. De aanbeveling kwam er tenslotte als volgt uit te zien: 1. H.Warnars, burgemeester; 2. H.Brookhuis, raadslid.

Ter verduidelijking zij vermeld dat de burgemeester tot dan ook de dubbelfunctie van burgemeester/secretaris had uitgeoefend en daarvoor ook als zodanig werd beloond.

Na heropening van de vergadering werd er gestemd over de benoeming van de secretaris. Het resultaat was dat burgemeester Warnars alle stemmen op zich verenigd zag.

Daarna werd deze eerste openbare raadsvergadering gesloten.

Vervolgens wil ik graag iets vertellen over de sociaal-economische toestand in de gemeente Denekamp van 1851. Daartoe heb ik geraadpleegd het jaarverslag.

De jaarwedden van de verschillende gemeentelijke functionarissen waren als volgt: burgemeester f.480,--; secretaris f.400,--; wethouders f.25,--; ontvanger $2\frac{1}{2}$ procent (gebruikelijk percentage) van de gewone ontvangsten (kwam op f.225,90); de veldwachters elk f.175,--.

Daarnaast waren nog in dienst van de gemeente: twee politieambtenaren, twee nachtwakers en zeven onder-

wijzers.

Aan eigendommen bezat de gemeente: 'n brandspuit, een in slechte staat verkerende gevangenis en zes schoollokalen, welke alle van goede kwaliteit waren. Deze stonden in het dorp Denekamp, Noord Deurningen, Lattrop, Breklenkamp, Tilligte en Groot Agelo.

Het aantal inwoners bedroeg per 1 januari van dat jaar 4352, waarvan 2201 tot de manlijke en 2151 tot de vrouwelijke categorie behoorden. Van dit aantal mensen waren er slechts 160 gerechtigd om de leden van de gemeenteraad te kiezen. Een gering aantal dus.

Het jaarverslag leert ons verder dat er vier begraafplaatsen waren: een algemene in het dorp Denekamp; een bijzondere voor Rooms-Katholieken in Lattrop; een gelijksoortige in Tilligte; een bijzondere voor de Israëlieten in de buurtschap Denekamp. De begraafplaats in het dorp heeft te kampen met plaatsgebrek. Om die reden en tevens om over een afzonderlijk kerkhof te kunnen beschikken, hadden de Rooms-Katholieken een land gekocht, waarop zij een nieuwe begraafplaats wensten aan te leggen. De wens werd uitgesproken, dat de Hervormden dat voorbeeld zouden volgen.

De gemeente Denekamp bezat zelf geen gemeentehuis. Dit kan opgemaakt worden uit de opsomming van gemeentelijke eigendommen.

Daarom heeft men ergens ruimte moeten huren. Burgemeester Warnars had een deel van zijn woning beschikbaar gesteld voor dat doel, tegen een huurprijs van f.80,-- per jaar.

Voor het onderhoud van de klokken in de gemeentetoren werd f.20,-- uitgegeven. Het onderhoud en gebruik van de brandspuiten kostte de gemeente f.250,--.

Voor het onderwijs werd f.2300,-- uitgegeven.

De staat van het onderwijs wordt overigens goed genoemd. Dat was in die tijd een heel bedrag.

De straten, wegen en voetpaden bevinden zich in een tamelijk goede staat; hier en daar moest nog wel wat verbeterd worden.

De gezondheidstoestand van "mens en vee" werd als gunstig aangeduid.

Aangaande kerkelijke zaken staat genoteerd dat hier

waren: een Hervormde kerkgemeente met één leraar; drie Rooms-Katholieke kerkgemeenten en wel één in het dorp Denekamp met twee geestelijken, te Lattrop één met twee geestelijken alsmede een kerk in Tilligte, welke echter vanuit Ootmarsum werd be- diend. Verder was er een Nederlands Israëlische kerk- gemeente.

De armen werden voornamelijk onderhouden door de onderscheidene kerkgenootschappen. Overigens was het aantal armen niet toegenomen bij 1850 vergeleken; het aantal was eerder geringer. Dit werd gedeelte- lijk toegewezen aan het feit, dat vele inwoners de eerste levensbehoeften zelf verbouwden.

Er hadden zich in 1851 geen andere ongelukken en rampen voorgedaan, dan die van brand, welke zich overigens beperkt had tot het geheel vernielen van een huis in het dorp Denekamp.

De nachtverlichting in het dorp was nog steeds achterwege gebleven, in verband met de daaraan ver- bonden kosten.

Volgens getuigenis van de jachtliefhebbers was er dat jaar minder wild geweest, dan voorgaande jaren. Er waren twee eigen jachtgebieden en een eendenkooi. Vossen hadden veel schade aangebracht aan het land. Stropen zou hier weinig voorkomen. Alhoewel de Dinkel nogal rijk was aan vis, werd hier weinig ge- vist.

Verder werd er melding van gemaakt dat in de gemeen- te vier caliotweverijen waren, welke het gehele jaar door volop arbeid boden aan ongeveer vierhonderd mensen. Ook was er binnen de gemeente een papier- fabriek, welke aan enige arbeiders een redelijk be- staan leverde. Voorts stonden er twee windkorenmolens en twee waterkorenmolens, op een waarvan ook olie werd geslagen. Tenslotte werd genoemd een linnen- en katoenblekerij annex kunstdroogerij, welke zich in een bloeiende staat bevind, volop werk had en winstgevend scheen te zijn; zeker tien mensen vin- den hier een bestaan.

De binnenlandse handel bestaat uit huiden, eieren, boter, spek, ham en kruideniersartikelen, waarvan de omzet steeds toenam.

Buitenlandse handel was er in Denekamp niet anders dan in lompem, welke uit de verschillende provincies kwamen en bestemd waren voor Engeland. De omzet hierin was vrij aanzienlijk en bedroeg ruim een half miljoen kilogram. Volgens het jaarverslag ging het gerucht, dat dit handelsartikel voor de kooplui in kwestie niet in die mate winst opleverde, als de omzet deed vermoeden. Feit was evenwel dat hiervan een veertigtal huisgezinnen bestond.

Verder was er in Denekamp een overgroot aantal bakkers, waardoor er een behoorlijke concurrentie in de broodvoorziening bestond.

Voor het reizigersvervoer was men aangewezen op de diligence van Lingen op het station van Arnhem. Deze deed Denekamp dagelijks aan. Het goederenvervoer geschiedde door de boeren.

Als laatste onderdeel wil ik hier aandacht schenken aan de notities in het jaarverslag over de toestand van de landbouw.

De koopprijs van het bouwland bedroeg gemiddeld per hectare f.700,--; de pachtprijs kwam op f.25,--. Weiland kostte f.450,-- inkoop; aan huur deed een hectare f.15,--.

Er was geen misoogst dat jaar. Alleen de aardappel-oogst had te lijden gehad van een ziekte.

Het totaal aantal betaalde hectares gewassen bedroeg 2372. De hoofdgewassen bestonden uit: 260 ha. aardappelen (opbrengst rond de 100 mudde per ha.), 117 ha. boekweit (35 mudde per ha.), 4 ha. erwten (12 mudde per ha.), 157 ha. gerst (26 mudde per ha.), 134 ha. haver (28 mudde per ha.), 66 ha. raapzaad en andere oliegewassen (16 mudde per ha.), 28 ha. paardebonen (35 mudde per ha.), 1500 ha. rogge (12 mudde per ha.), 7 ha. tarwe (25 mudde per ha.) en 90 ha. vlas (7 mudde per ha.).

De tweede oogst bestond uit: 220 ha. knollen, 50 ha. wortelen en 118 ha. spurrie.

Voorts laat het verslag zien hoe de verdeling van de zogenaamde woeste (gemeenschappelijke) markegronden er voor stond. In verdeling gebracht waren: Denekamp 641 ha., Noord Deurningen 736 ha., Lattrop 571 ha., Tilligte 435 ha. en Agelo 932 ha. Onverdeeld nog: Breklenkamp 561 ha., Nutter 306 ha., en Oud Ootmarsum

410 ha.

Er was ook al wat grond ontgonnen; tot bos 70 ha. en tot bouw- en weiland 160 ha.

De overige woeste gronden werden voornamelijk gebruikt voor meststof (mestplaggen); brandplaggen waren er haast niet te krijgen. (Deze werden overwegend ingevoerd uit het naburige Koninkrijk Hannover met name uit Getelo en Itterbeck).

De toestand van de veestapel was in vergelijking met omliggende gemeenten niet minder.

Aan het eind van 1851 waren aanwezig: 448 paarden (191 ruinen, 182 merries en 175 veulens), 1 stier, 47 trek- en slachtossen, 1726 koeien, 892 kalveren, 1284 schapen (verdeeld onder negen houders van schapenkudden), 356 varkens, 3 bokken en 66 geiten. Het aantal kippen werd geschat op 15000, welke goed zouden zijn voor in totaal 1.440.000 eieren per jaar. De prijs van een ei was een cent. De opbrengst van eendeeieren en de verkoop en uitvoer van jonge ganzen was minder gunstig, doch was zonder overdrijving te ramen op f.2000,--.

De prijzen van de landbouwprodukten regelden zich naar die van de markten te Enschede en Almelo.

Tot zover dit als een ietwat "staatsrechtelijk" verhaaltje begonnen sociaal-economisch beeld van Denekamp voor 130 jaar.

H.Boink.

geraadpleegd; archief marke Denekamp

Bij het registreren van veldnamen zijn oude koop- en hypotheekakten wel eens een hulpmiddel om namen van stukken grond op te sporen. Hoewel, als de akten zeer oud zijn, zijn de veldnamen die er in voorkomen, meestal niet meer bekend bij de huidige generatie. Ook is het vaak moeilijk om de juiste ligging ervan te bepalen, omdat men vroeger, toen er nog geen kadaster bestond, geen perceelnummers had.

Zo komen er in het familiearchief van de vroegere bewoners van het Keizershuis te Denekamp ook veel veldnamen voor, waarvan de juiste ligging wel bij benadering, maar niet exact meer aan te duiden is. In diverse akten staan onderstaande veldnamen vermeld: Cornetskamp, de Woorte agter Werinkhuis, Mulinkmate en Werinkgat, Boerbrink, achtersten Boerbrink, Wigink maet, de Plasmate op den Borg, Bartholskamp gelegen aan de Haar, het Kerkenstukke, Boerstegge, Cuperskamp, den Hogen Borgert, Hopmanscamp.

In het betreffende archief is ook een akte, gedateerd 21 april 1719 inhoudende een "verkoop bij Brandende Keerse".

Het betreft o.a. de verkoop van een huis "liggende langs Froons huis en langes de Oortstraete"

Het is dan ook niet toevallig dat ruim 200 jaar later, toen men in Denekamp een nieuwe naamgeving aan straten en wegen instelde, W.H.Dingeldein bij brief van 11 januari 1931 o.m. het volgende aan het gemeentebestuur van Denekamp ter kennis bracht: "de naam Prins Hendrikstraat (reeds eenigen tijd bestaande) had ter wille van de historie beter Oortweg kunnen luiden, indien men den eigenlijken naam Oortsteeg niet had willen behouden. Deze herinnerde aan den Oort en het Oorthuis".

Ook wordt de naam 'de Oort' reeds genoemd in een koopbrief, uit het jaar 1660, voor "Froon en Geerligs van een tuinrigtinge van de boermannen van Denekamp". 49 (Archiefstukken marke Denekamp).

De boermannen van de marke Denekamp verkopen op 29 december 1660 "een Tuinrichtonge an die E Cosmus Froon, Geesken sijn ehevrouwe ende Joan Geerlichs ende Fenneken sijn ehevrouwe ende haerer beyder samentlycke erfgenamen die selve gelegen an haerer beyder gehorenden gaerden in den Oert na uitwijsen der bepaelinge, voor die somma van drie ende twintigh Rijcx-daler ad 50 stuiver 't stuck bereckent....."

Het geld was bestemd voor reparatie van het pastorie-huis.

Namens de marke Denekamp ondertekenden de boermannen Johan Elferinck als burrichter, Johan Schulten te Denekamp, Albert Eickman, Jacob ter Sumbeck, Hindrick Avestkamp.

Hierna volgend een weergave van de verkoop waarbij wordt opgemerkt dat de koper van het stuk land op de Mollenbree, Jan Fransen, eigenlijk Jan Fransen Cornet heette en gehuwd was met Heilken Hermesen Wigbolts. Dit waren de ouders van Gesina, welke in 1728 huwde met Hermen Keizer afkomstig uit Haaksbergen, de eerste van de familie Keizer dus in Denekamp.

Het eigenlijke koopcontract werd pas op 31 december 1719 opgemaakt; hierin staat de naam van de koper en zijn vrouw ook voluit vermeld. Uit dit contract blijkt ook dat de Mollenbree gelegen was "tussen het Kerkenstuckien en Jorgen Mur ofte Eeker Berent land".

Nu dan is de weergave van de verkoping zoals die plaatsvond op 21 april 1719.

"Conditeen en voorwoerden soo als op dato ondergeschreven, die E. Berendt te Schiphorst en Helken Hendricks bij de meestbiedende en bij brandende keerse haar huis liggende langes Froonses huis en langes de Oortstraete, met eenen lijksteen op den kerkhof te vercopen, met alle regt en gerechtigheid daer toe behorende; en een dagwerck in de groote woeste met Lieve Heers Campke; en Jan ter Schiphorst sijn stucke land op de Mollenbree soo als het in de vooren met steenen is afgepaalt, en is met het maedeken an de Brunnekershorst, noch twee jaer verhuert, maar de landhuir ad 12 gld. vrij gelt, sall de copen anstaende martiny ontfangen ende den anklieft als dan daer na, als nu de twee jaeren omme zijn, sal den toekoemende koopman het 50

landt mogen antasten, ende zal op dese navolgende conditien oock opgehangen ende verkoocht worden: Eerstelijck salt de vercoopinge geschieden bij guldens van 21 stuivers het stuick.

Ten tweden zal de insate geschieden onder telloren (hieronder werd verstaan teller = bord, red.) ende wy de hooghste heeft van 't voornoemde huis sal hebben te profiteren een rijxdaler; ende wy zij heeft van de halve Leindecker maet en van Leve Heers kampken, sal van elick perceel hebben te genieten eenen gulden; ende wy dan dese ingesette somma komt te verhoogen met tien gulden, sal eenen gulden, en met vijfve, eenen halven gulden voor treckgelt hebben te genieten.

Ten derden zal de betalinge geschieden in twee termijnen van elck voorbenoemde perceel als toe weten: het eerste op anstaende Jacoby deses Jaers 1719 ende het tweede op Nujær 1720, elck maal den gerechten halfscheyt van de cooppenningen, wat elck perceel komt te kosten.

Ten vierden: angaende de kosten deser vercoopinge zal blieven den 50sten penninck alleen tot laste van den toekoemende koopman, maar de andere kosten sullen blieven soo voor vercooper en cooper, elck halff ende halff.

Ten vieffden: wien cooper wordt zal hebben te stellen twee zafficiante (betrouwbare) borgen daer den vercooper mede te vrede is, ende wien sulckes niet kan offte wilde doen sal elck perceel voor de tweede maal tot zulck eene sinen schade ende boete wederom opgehangen worden.

Ten sesten: soo bezegden de vercoopers één uir tot haer beraet, na als alles verkoof t is, om haer daer over te beraden, ende de koop toe te staen of niet; niet toestaende na gehouden beraet, zal treckgelt noch verhooggelt niet gerekent of te geretimeert worden.

Ten derden of vierden is Jan ter Schiphorst zijn landt op de Mollenbree opgehangen en is onder die C.Jorgen Fransen zijn telloor de hooghste insaet bevonden ter somma van tweehondert ende negentigh gulden, als voorengenomt segge f.290,--.

Na gehouden beraet ende nimandt verhooght heeft die E. Jan ter Schiphorst den koop van het stuck landt

op de Mollenbree toegeslagen ende wenset den koopman Jorgen Fransen, zijnes broeders Jan Fransen als rechte coopman- daer geluck ende zegen mede voor de somma als boven ad 290 gld. van 21 stuiver het stuck. In waerheyte oirconde is dit van copier ende vercooper onderteikent, geschiet tot Denecamp den 21 aprilis 1719.

onderstondt:

Jorrygen Fransen uyet laest van mijnen broer Jan Fransen, bekenne als boven Jan ter Schiphorst als vercooper.

B. Palthe, tertis, dat dese copia met zijn principaal accordert attestere ick

B. Palthe, Schoolmeester tot Denecamp".

Op 31 december 1719 is de uiteindelijke verkoopakte gedateerd. Deze akte luidt als volgt.

"Coop Brieff van 't landt op de Mollenbree.

Ick ondergeschrevene Jan ter Schiphorst, bekenne ende betuyge cracht deser bij openbaaren opslagen verkocht, toe hebben, toe weten op den 21 april deses jaere 1719, het stucke landt genaemt de Mollenbree, gelick ick dat selve van de erffgenamen van wijlen Derck Green ende Gerken Pese hebbe gekocht, ende als dat selve in zijn groete ende vooren is gelegen tusschen het Kerckenstuickien ende Jorgen Mur ofte Eeker Berents landt; alsoo met zijn olde ende nuwe gerechtigheyt, lusten ende lasten, gelick het selve stuck landt aldaer is liggende an die E. Jan Fransen Cornets ende Heilken Hermesen Wigbolts ende deser beyder erffgenamen, sulckes voor de somma van 290 gld., (segge tweehondert ende negentigh gulden), welcke penningen ick ondergeschrevene, Jan ter Schiphorst, bekenne deug lyck ende wel ontfangen toe hebben, den lesten penninck met den eersten, doende alsoo kracht deses op ende overdracht ende de wiele (wil) dit landt is verset ofte an Jacob Eenhuys tot Listerop veronderhandelt, blickt de protocoll des Gerigs tot Ootmorsen omme dat desen coopman, Jan Fransen Cornets ende zijn erfgenamen geene swarigheit daarvan sullen hebben te verwachten, soo komt die E. Antony Palthe junior des pastoors soon, sich hiervoor verbinden als borge voor sooveer ende lange dat dit voornoemde stuick landes wederom vrij ende los gemaect is uit

de versettinge ofte versegelinge, soo an Jacob Eenhuys is geschiet ende gedaan, alsoo nochtans dat desen-vercoop vaste ende bandigh sal zijn ende blieven, als een rechten erffcoop behoorde te zijn, belovende oock ten allen tijden hier van beter ende gerichtelick op ende overdracht te doon tot Contantement van den coopman ende zijn erfgenamen.

In waerheyts orconde hebbe ick, Jan ter Schiphorst, desen mijnen afgegevenen coopbrieff ende mijn borge en de bijzijnde getuigen eigenhandigh onderteikent. Geschiet tot Denecamp, den 31 december 1719.

Jan ter Schiphorst,vercoper, Antony Palthe, borge; Lambert ter Schiphorst getuige; Barendt Jan ter Schiphorst; Jorrgen Fransen als getuege; B.Palthe uit versooch geschreven ende onderstaand als getuige."

geraadpleegd: ■ archief familie Keizer

J.A.den Ouden.

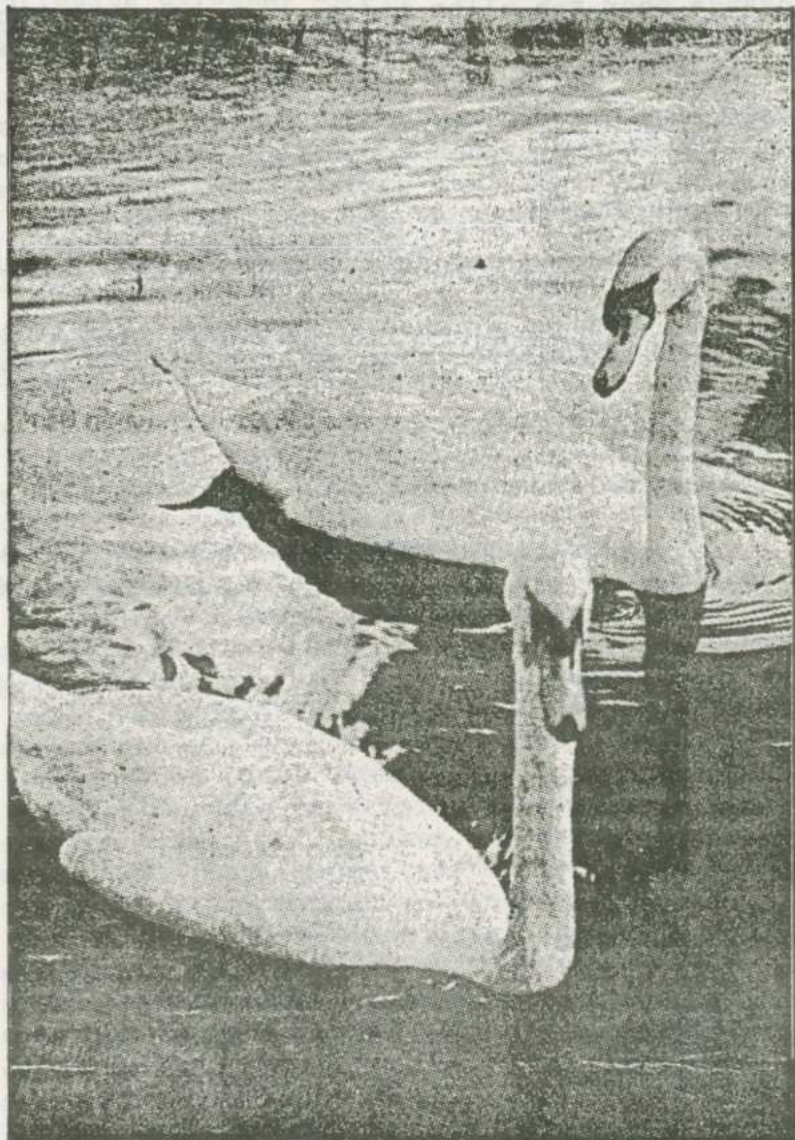
■ archief marke Denekamp

wandeling in de herfst

De natuur is stil
De bomen ontdoen zich
van hun zomerdracht
blad voor blad

Een goedgeel tapijt groeit
Door de kalende boom
een matte zonnestraal

In de lucht
een groepje vogels
Hoop!
De lente komt, weer.

't Klassiekste deer van de vöggelsoort,
dat is oonze zwaan, ik zeg het voort.
Heel stoatig zwent ze doar deur 't water,
kik liek veur zik oet en hölt 'n snater.

Kik ze noe toch ees 'n moal ôp zied
en rekt z'ear'n langn hals heel wied,
dan is 't net of ze d'r niks um gef
as ze d'r een zöt met branie en lèf.

Mangs nemt ze driest het besloet.
"k Goa veur de veraandering èàm 't water oet".
Dat döt ze met nen anlöp, heel bedaad,
slöt breed de vlöggel oet, nooit te laat.

Sierlik zeilt ze dan deur de lòcht,
nen breedn vlöggelslag tekent aer vlòcht.
Met de veern maakt ze 'n bètke reclame,
meer ook dat döt ze as ne chieke dame.

Kóomp veur ear de tied, dat ze dood mot goan,
en 's 't met het stoatige zwemm'n wal doan,
dan geet ze as "ne stervende zwaan" van ons weg
en wiej? Wiej begraawt ear achter ne oale heg!

E. Bos-Hermelink.

kerkuil

RESULTATEN VAN UILENKASTEN

In 't Onderschoer nr.1/1981 heb ik iets geschreven over uilenkasten.

De resultaten van de ongeveer dertig uilenkasten die geplaatst zijn, mogen redelijk worden genoemd. Bij een contrôle van een bosuilenkast op het Singraven, trof ik twee jonge bosuilen aan. Je zou er bijna bang voor worden, als je ze hoort sissen en klapperen met hun snavels. Maar toch is het een mooi schouwspel, die ronde donzige schepsels.

Nadat de heer W.Nijhuis ze geringd had, hebben we ze weer in hun kast gezet. De kast hangt in een eikeboom, ongeveer vier meter boven de grond. Ook oude melkbussen kunnen goed dienst doen als broedgelegenheid voor meerdere vogelsoorten, zoals bosuil, steenuil, kerkuil, ransuil, holeduif, kauw en boom-marter.

Er ging een poosje overheen, toen er een telefoontje kwam van de heer Molendijk uit Breklenkamp, die meende dat er jonge kerkuilen in een van onze kasten zaten. Kerkuilen hadden hier de laatste jaren niet meer gebroed. Na contrôle door ons bleken er inderdaad vier jonge kerkuilen te zitten in een kast, die eigenlijk voor een steenuil bestemd was. Maar het beviel hun uitstekend in de massief eiken behuizing. Ondanks dat het vlieg gat maar 8cm rond was. Ik was wel erg benieuwd hoe ze er uit zagen, want ik had nog nooit kerkuilen gezien, behalve opgestopte exemplaren. Opmerkelijk is het verschil in leeftijd. Zo zat de kleinste nog helemaal onder het witte dons, terwijl de oudste van de vier al goed in de veren zat. De ouders laten zich overdag niet zien, maar zitten verscholen in de nok tot het donker wordt.

Dan begint de jacht op ratten en muizen om de vier hongerige jonge kelen te vullen.

Verder is er nog een nest jonge steenuilen waargenomen in Denekamp aan het kanaal Almelo-Nordhorn.

Terug naar de kerkuil, want voor deze dieren hebben we in samenwerking met vele mensen van het Singraven en van Heemkunde een speciaal reddingsplan uitgewerkt. Het is namelijk gebleken dat de kerkuil landelijk zeer sterk achteruit is gegaan. Bij erkende preparateurs zijn er de laatste jaren meer opgestopt, dan er door natuurlijke aanwas zijn bijgekomen. Daar komt nog bij dat de nestgelegenheid steeds meer afneemt. Ook zijn er veel verkeersslachtoffers.

Daarom gaan we kasten ophangen aan de binnenkant van de gevels van boerderijen. Hierin worden de ouderwetse uilengaten weer ingemaakt. Opmerkelijk is daarbij dat we erg veel medewerking krijgen van de bewoners. Maar het oude spreekwoord zegt ook:
"Better één uuln-nust as zeuven katten."

J. Bruns.

standpeunt

'n Ossn steet in de wei an't hek
hee vret zik mooi zat, dat köj zeen
hee steet met de peute in 'n drek
't grös is schier, sappig en greun.

'n Ossn gif niks um 'n mooien natuur
ok nich um 'n drek, woor hee steet-
ik vraog miej of, of 't ok nich
mangs ne börger of boer
net as den ossn hier geet?

uit: Jahrbuch 1981 des Heimatvereins, naar Karl Sauvagerd.

In het vorig nummer van 't Onderschoer is ergens melding gemaakt van een expositie over de post-geschiedenis van Oldenzaal. Vermeld werd dat ook Heemkunde Denekamp daar een steentje toe heeft bijgedragen. Het ging om een concessie voor een postwagendienst tussen Oldenzaal - Denekamp - Rammelbeek. De betreffende vergunning werd op 15 oktober 1845 verleend. De originele tekst ervan volgt hierna.

" 'S Gravenhage den 15 October 1845.

De Minister,

Gezien het verzoek, hetwelk ten gevolge van art.6 van het reglement op de dienst der openbare middelen van vervoer te lande, vastgesteld bij zijner Majesteits besluit van den 24 sten November 1829.

Staatsblad nr.73 is ingediend door J.Mulder wonende te Oldenzaal tot het bekomen eener concessie voor eene postwagendienst tusschen Oldenzaal over Denekamp en de zoogenaamde Rammelbeek aan de Hanoversche grenzen.

Gezien de rapporten van de Gedeputeerde Staten dienaangaande:

Gelet op de bepalingen van het hierboven omschreven reglement en de daarop gemaakte wijzigingen, voorkomende in Zijner Majesteits besluit van den 6 Juny 1831 Staatsblad 14.

Heeft goedgevonden en verstaan onverminderd de voorschriften van het ongemelde reglement, te bepalen hetgeen volgt.

Art. 1

Aan Johannes Mulder wonende te Oldenzaal wordt verleend concessie, tot wederopzeggens toe, tot het aanleggen van de postwagendienst hier boven gemeld.

Art.2

Er zullen kantoren der onderneming gevestigd zijn te Oldenzaal en Rammelbeek. Het hoofdkantoor zal gerekend worden geplaatst te zijn te Oldenzaal.

Art.3

De dienst zal verrigt worden dagelijks, uitgezonderd des zondags met inachtneming der navolgende reden van vertrek en aankomst.

Vertrek van Oldenzaal 's avonds ten 11½ ure; aankomend te Rammelbeek smorgens 1 ure. Vertrek van Rammelbeek 's avonds ten 9 ure; aankomst te Oldenzaal 's avonds ten 10½ ure.

Art.4

Met opzigt tot de rigting der rijtuigen het getal der aangespannen paarden, mitsgaders de vereischten der conducteurs en posteljons, zal de ondernemer zich gedragen, overeenkomstig hetgeen bij opgemeld reglement, of latere algemeene bepalingen, is, of zal worden voorgeschreven.

Art.5

De vrachtprijzen voor personen en goederen zullen worden geheven overeenkomstig het tarief hierna volgend. Vracht der reizigers per persoon f.0,75.

Art.6

De borgtogt, ingevolge art.118 van het reglement, wordt bepaald op eene som van tweehonderd gulden door den ondernemer te stellen bij notariële akte, ten genoegen van het plaatselijk bestuur te Oldenzaal onder geh oudenheid, om hiervan, binnen den tijd van eene maand na de dagteekening dezer resolutie door het overleggen van een afschrift der akte, aangemeld bestuur te doen blijken.

Art.7

Een afschrift der tegenwoordige resolutie zal op elk kantoor der onderneming worden voorgehangen zoomede in elk rijtuig bij de uitvoering van de dienst voorhanden zijn, ter voldoening aan het bepaalde bij art. 125 van het reglement."

J.A.den Ouden.

geraadpleegd; Gemeentearchief Denekamp

wat biedt het lidmaatschap

Allereerst een gratis abonnement op ons vier keer per jaar verschijnend contactorgaan 't Onderschoer.

In het voor- en najaar een lezing of iets dergelijks. Deze bijeenkomsten vinden wisselend plaats in het dorp Denekamp en in de buurtschappen/kerkdorpen.

Verder een of twee keer per jaar een excursie.

De leden kunnen gratis boeken lenen uit de bibliotheek. Een catalogus wordt toegezonden.

Voorts bestaat de mogelijkheid tot actieve deelname aan de werkgroepen. Op verzoek wordt u graag nadere informatie toegezonden.

De contributie bedraagt voor 1981 minimaal f.12,50 voor leden woonachtig in de gemeente Denekamp; voor overige leden f.18,50.

Hierbij meld ik mij aan als lid van Heemkunde Denekamp.

O graag ontvang ik nadere informatie over deelname aan de activiteiten van de werkgroepen.

Ik wacht met betaling tot ik een accept-girokaart ontvang.

Naam :

Volledig adres :

.....

datum:

handtekening:

BESCHERMDE PLANTEN

Sinds 1973 zijn bepaalde planten in Nederland officieel als beschermd aangeduid in het Besluit Beschermde Inheemse Plantesoorten. Alle op deze lijst voorkomende planten staan hierna vermeld.

Daslook, Wolverlei, Zwanebloem, Klokje (alle soorten), Spaanse ruiter, Herfsttijloos, Zwolse anjer, Wilde kaardebol, Zonnedaauw (alle soorten), Moeraswespenorchis, Blauwe zeedistel, Kievitsbloem, Gentiaan (alle soorten), Grote muggenorchis, Jeneverbes, Aardaker, Zomerklokje, Waterdrieblad, Beenbreek, Vleeskleurige orchis, Gevlekte orchis, Breedbladige orchis, Harlekijn, Rietorchis, Wilde marjolein, Knikkende vogelmelk, Gewone vogelmelk, Koningsvaren, Parnassia, Welriekende nachtorchis, Sleutelbloem (alle soorten), Veldsalie, Langbladige ereprijs, Maagdenpalm en Zinkviooltje.

Voorlopig zal er elk kwartaal één van deze planten afgebeeld en beschreven worden op de binnenkant van de omslagpagina hiernaast. Afbeelding en beschrijving overgenomen uit het Jaarboek Twente 1965.

Briefkaart

Voldoende
franken

Aan: Heemkunde Denekamp

Diepengoor 16

D e n e k a m p

Getlekte orchis of Koekoeksbloem
- *Orchis maculata* L. - Bloem licht
purper, juni- juli.

